

2030-03-24
Slutversion
Version 1.0

Miljökonsekvensbeskrivning tillhörande detaljplan för Skärgårdsskogen

Samrådsskede

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställare: Byggherregrupp (NSF IV Sweden Advisory AB, Einar Mattsson Projekt AB, Storstaden Bostad Skarpnäcksgård AB, HSB Bostad, Byggnadsfirman Viktor Hanson AB, Riksbyggen Ekonomisk förening, SKB, Åke Sundvall Byggnads AB)
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2023-03-24
Uppdragsansvarig: Maria Lööf
Medverkande: John Hagenby, för kulturmiljö Louise Westman, Tyréns
Kvalitetsgranskare: Ulrika Hamrén. För kulturmiljö Johanna Alton, Tyréns
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen AB
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 9305
Bilder på framsidan från Ekologigruppen

Sammanfattning

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

Detta dokument är en miljökonsekvensbeskrivning för detaljplanen för området Skärgårdsskogen i Skarpnäck, Stockholms stad. Detaljplanens syfte är att möjliggöra för cirka 900 bostäder, gator, park, förskola och lokaler för centrumändamål. Området ska även rymma en förskola samt tillhörande gård. Nedan sammanfattas avgränsning av betydande miljöpåverkan samt planens viktigaste konsekvenser.

Betydande miljöpåverkan på kultur- och naturmiljövärden

Detaljplanen har antagits medföra betydande miljöpåverkan för miljöaspekterna kulturmiljö och naturmiljö/biologisk mångfald, och i miljökonsekvensbeskrivningen har konsekvenserna för dessa miljöaspekter utretts. I detaljplanens planbeskrivning finns redovisat planens bedömda påverkan på övriga berörda miljöaspekter, så som dagvattenhantering, trafikbuller samt rekreation och friluftsliv.

Detaljplanen medför stora negativa konsekvenser för kulturmiljövärden

Planen medför mycket stora negativa konsekvenser för kulturmiljövärdena på platsen eftersom både fornlämningar och miljöer med koppling till dessa försvinner eller på annat sätt påverkas av föreslagna bebyggelse. Läsbarheten och förståelsen av det kulturhistoriska landskapet kommer att försämrast.

Detaljplanen medför stora negativa konsekvenser för naturvärden och biologisk mångfald

Planen medför stora negativa konsekvenser för naturvärden och biologisk mångfald. Områden med höga naturvärden och med förekomst av rödlistade och skyddade arter tas i anspråk för bebyggelse. 6 av totalt 26 särskilt skyddsvärda träd kommer att avverkas och sannolikt även 44 av de 89 skyddsvärda träden på området. Negativ påverkan sker också på ett ekologiskt spridningssamband för arter kopplade till ädellövskog. Kumulativa effekter kan uppstå då även andra förtätningsprojekt sker inom det utpekade spridningssambandet.

Planens förhållande till lagskydd

För planens genomförande krävs tillstånd till ingrepp i fornlämningar. I planen finns biotopskyddade alléträd som inte påverkas. De våtmarksområden som finns i planområdet omfattas inte av generellt biotopskydd.

Planen kan medföra markavvattning och vattenverksamhet vilket kräver dispens och tillstånd respektive anmälan. Vidare kan kompensation krävas i form av anläggande av nya dammar eller våtmarker i samband med att tre våtmarker som omfattas av markavvattningsförbud ianspråk tas.

Kopplat till artskyddsförordningen behöver skyddsåtgärder för bibehållande av lagstadgat behov av ekologisk kontinuitet genomföras för de fladdermusarter och rödlistade fågelarter som förekommer i området. Bland sådana skyddsåtgärder finns bland annat restaurering av ekhagsmiljöer i området, restaurering och nyanläggning av artrika ängsmarker och brynmiljöer, anläggning av vegetation vid våtmark, uppsättande av fågel och fladdermusholkar, samt skötsel av naturmark som på lång sikt gynnar förekomst av gamla tallar och andra träd.

Planens påverkan på nationella miljömål och Agenda 2030

Exploateringen av Skärgårdsskogen bedöms medföra viss påverkan på tio av de 16 nationella miljömålen. Vissa aspekter av planen bedöms medföra att målen motverkas medan andra bidrar till att de kan uppnås.

Genom att detaljplanen medför fler bostäder i kollektivtrafiknära läge finns förutsättningar att stärka miljömålet om begränsad klimatpåverkan, samtidigt tas naturmark som idag funderar som en kolsänka i anspråk för bebyggelse. I planbeskrivningen saknas information om projektkopplade åtgärder för att minska behovet av fossildrivna transporter. I detaljplanen har avsatts en yta för dagvatten- och skyfallshantering vilket bidrar till stadens mål om klimatanpassning. Samtidigt medför planen att en del av områdets befintliga utjämningsförmåga byggs bort när grönområden exploateras och en naturlig lågpunkt byggs bort.

Stockholms stad har även mål kopplade till biologisk mångfald med etappmål som syftar till att upprätthålla funktioner och samband för en biologisk mångfald inom stadens blå och gröna strukturer. Trots att smala gröna stråk och samband bevaras inom planområdet bedöms detaljplanen medföra negativ påverkan på berörda spridningssamband.

Förenlighet med miljöbalkens och PBL:s hänsyns- och hushållningsregler

Förslaget kan enligt miljökonsekvensbeskrivningen anses förenligt med 2 och 3 kap. miljöbalken i det avseende att det inte medför skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa eller säkerhet.

När det gäller val av plats föreskriver 3 kap. 1§ MB och 2 kap. 2§ PBL att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Planen bedöms medföra stor negativ påverkan på områdets befintliga natur- och kulturmiljövärden, där flera av dessa värden kommer försvinna vid planens genomförande. Samtidigt medför föreslagen exploatering förtätning i anslutning till befintlig infrastruktur och service med ett ökat antal boende i ett kollektivtrafiknära läge. Detaljplanen bedöms ge förutsättningar för en god boendemiljö för de nya bostäderna med en närliggande och utvecklad parkmiljö, samt närhet till bostadsnära natur. Samtidigt medför planen att nationellt skyddade kulturmiljövärden samt ett närrekreationsområde för befintliga boende kring planområdet i stora delar försvinner.

Förslag på åtgärder för ökad hållbarhet

Planens hållbarhet skulle kunna stärkas genom att Stockholms stad utför följande åtgärder:

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

- En kulturmiljöanalys bör tas fram för att redogöra för platsens historia och för att ta reda på vilken husgrund som har utgjort vilken gård. Därefter bör en mer utförlig konsekvensbeskrivning för planområdet och den omgivande moderna bebyggelsen genomföras.
- En utredning av vad som behöver åtgärdas inför anläggande av en gångstig – för markingrepp krävs tillstånd enligt kulturmiljölagen.
- En utredning av tillfälliga etableringsytor samt övriga ytor för markberedning - för markingrepp i fornlämningar krävs tillstånd enligt kulturmiljölagen.
- För att inte riskera igenväxning och slitage bör en vård- och underhållsplan tas fram för framtida förvaltning av kvarvarande beteshävdad naturmark.
- För att undvika att artskyddsförordningens förbud utlöses behöver arbetet med att ta fram de tvingande skyddsåtgärder som kommer krävas påbörjas redan nu.
- Genom riktade kompensationsåtgärder för olika naturvårdsarter och genom skötsel av kvarvarande naturområden kan negativa konsekvenser i någon mån lindras och förutsättningarna för kvarvarande naturområden förbättras. I ekologiutredningen (Ekologigruppen, 2023) ges förslag på ett flertal olika åtgärder som bör implementeras i det fortsatta planarbetet.
- Bebyggelsekvarteren bör planeras med stor hänsyn till de särskilt skyddsvärda träden (klass 1). Detaljplanen bör skydda samtliga kvarvarande särskilt skyddsvärda träd (klass 1) och skyddsvärda träd (klass 2) mot avverkning genom att låta dem omfattas av krav på marklov.

Tabell 1. Konsekvenser för huvudalternativet, alternativ utformning och nollalternativet.

	Huvudalternativ - Samrådsförslag detaljplan för Skärgårdsskogen	Alternativt förslag - Program för Bagarmossen-Skarpnäck	Nollalternativ - Fortsatt nuläge
Naturmiljö och biologisk mångfald	- 3 Stora negativa konsekvenser för värdefulla naturområden eftersom en stor yta och andel av marken med höga och påtagliga naturvärden bebyggs.	- 3/- 4 Stora till mycket stora negativa konsekvenser för värdefulla naturområden eftersom en stor andel av de höga naturvärdena tas i anspråk.	- 1 Risk för små negativa konsekvenser eftersom värdefulla naturområden riskerar att växa igen vilket påverkar naturvärdena negativt.
	-2 Märkbara negativa konsekvenser för naturvårdsarter eftersom värdefulla livsmiljöer minskar eller försvinner för en lång rad arter och flera arter som är sällsynta i kommunen kan förväntas försvinna från planområdet. För fåglar och fladdermöss förväntas konsekvenserna bli obetydliga om föreslagna skyddsåtgärder genomförs.	- 2/- 3 Märkbara till stora negativa konsekvenser för naturvårdsarter eftersom värdefulla livsmiljöer minskar eller försvinner för en lång rad arter och flera arter.	
	- 1/- 2 Små till märkbara negativa konsekvenser för spridningssamband eftersom ett samband för eklevande arter smalnas av och påverkas av barriärer.	- 2 Märkbara negativa konsekvenser eftersom ett sekundärt spridningssamband för eklevande arter smalnas av och påverkas av barriärer.	
	- 2/- 3 Märkbara till stora negativa konsekvenser för skyddsvärda träd eftersom ett stort antal särskilt skyddsvärda träd avverkas.	- 3 Stora negativa konsekvenser eftersom ett stort antal särskilt skyddsvärda träd avverkas.	
Kulturmiljö	-4 Mycket stora negativa konsekvenser för kulturmiljövärden i Skärgårdsskogen. Påverkan uppstår genom att fornlämningar försvinner och läsbarhet och när planens markanspråk påverkar förståelsen av den historiska markanvändningen.	- 4 Mycket stora negativa konsekvenser för befintliga kulturmiljövärden. Påverkan är ungefär likvärdig med planförslagets påverkan.	- 1 Risk för små negativa konsekvenser på grund av igenväxning av de tidigare öppna miljöerna som utgör en viktig del av kulturvärdet. Det finns också risk för att slitage påverkar fornlämningarna.

Innehåll

Inledning	9
Föreslagen plan	10
Lagskydd och plansituation.....	12
Plansituation	12
Lagskydd	12
Miljöbedömningsprocessen.....	13
Betydande miljöpåverkan	13
Avgränsning	13
Alternativ	13
Kumulativa effekter	15
Anpassningar av planen under miljöbedömningsprocessen	16
Metodik.....	18
Konsekvensskala	18
Osäkerhet i bedömningarna	18
Kulturmiljö.....	20
Kulturmiljövärden i nuläget	20
Detaljplanens konsekvenser för kulturmiljövärden	25
Förslag till åtgärder	27
Det alternativa förslagets konsekvenser för kulturmiljövärden	28
Nollalternativets konsekvenser för kulturmiljövärden	29
Naturmiljö och biologisk mångfald.....	30
Naturvärden i nuläget	30
Detaljplanens konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald	35
Förslag till skyddsåtgärder för att hantera artskyddet	45
Förslag till övriga åtgärder för biologisk mångfald	46
Det alternativa förslagets konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald	47
Nollalternativets konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald	48
Hållbarhetsmål	49
Nationella miljömål & Agenda 2030	49
Kommunala miljömål	51
Uppföljning	52
Referenser.....	53

Del 1 Planen och processen

Inledning

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

I Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm, antaget av kommunfullmäktige 2020, beskrivs en växande stad som byggs attraktivt och tätt. Visionen är att Stockholm år 2040 ska ha nära 1,3 miljoner invånare, i en Stockholmsregion med drygt 3 miljoner invånare (Kommunfullmäktige i Stockholms stad, 2020).

Det område som detaljplaneläggs, kallat Skärgårdsskogen, ligger mellan befintlig bostadsbebyggelse i Skarpnäck och väg 229, Tyresövägen. Planen ska möjliggöra cirka 900 nya bostäder, gator, parker, parkeringshus, lokaler och en förskola. Planstrukturen ska skapa förutsättningar för en trygg och grön bostadsmiljö med ändamålsenliga kvarter med tydliga kopplingar mellan Pilottorget, Zeppelinargatan och Flygfältsgatan. Flygfältsgatan ska utvecklas till en trygg och grön bostadsgata.

Stadsbyggnadskontoret i Stockholms stad har med stöd av miljöförvaltningen gjort bedömningen att detaljplanens genomförande antas medföra betydande miljöpåverkan och att en miljöbedömning därför ska genomföras. Denna miljökonsekvensbeskrivning utgör en dokumentation av denna process. Dokumentet har utarbetats av Ekologigruppen AB på uppdrag av byggherregruppen för området.

An aerial photograph of a city, likely Seattle, showing a dense urban area with a river (the Duwamish River) flowing through it. A yellow polygon is drawn on the map, highlighting a specific residential neighborhood in the lower right quadrant. The neighborhood is characterized by a grid-like street pattern and numerous small, closely packed buildings. The surrounding area includes larger commercial or industrial zones, green spaces, and more open land. The river is visible as a dark, winding feature on the right side of the image.

Figur 2. Karta som visar planområdets avgränsning (Stockholms stad, 2023).

Planen syftar till att utveckla en stads- och boendemiljö

Detaljplanen (se plankarta i Figur 13) syftar till att möjliggöra bostäder, lokaler, gator, parker, ett parkeringshus och en förskola. Gatunätet ansluts till Pilottorget, Zeppelinargatan och Flygfältsgatan.

Ett sammanhängande naturstråk möjliggörs mellan kvarteren för att skapa förutsättningar för ekologiska spridningssamband. Bostäderna ska utformas som öppna storgårdskvarter som följer Skarpnäcks karaktärsdrag men med ett mer öppet förhållningssätt mot natur- och parkmark. Det öppna förhållningssättet ska möjliggöra ett värnande av natur- och parkvärden i de offentliga rummen likväl som på bostadsgårdarna.

I enlighet med Skarpnäcks karaktärsdrag ska byggnaderna placeras längs gaturummen för att bidra till en stadsmässig karaktär med entréer mot gatan. Naturkaraktär ska bevaras på bostadsgårdarna. Lokaler ska placeras i lägen mot gatan men också för att bidra med målpunkter invid parkrummen.

Planområdet tillför en ny årsring till Skarpnäck. En hög arkitektonisk kvalitet säkerställs genom fasadgestaltning och materialval som knyter an till befintliga arkitektoniska kvaliteter i centrala Skarpnäck.

Planen möjliggör 900 nya bostäder

Planen möjliggör cirka 900 bostäder, lokaler för centrumändamål, gator, parker, ett parkeringshus och en förskola. Antalet bostäder har ökat jämfört med planprogrammets 550 lägenheter på grund av behov av bostäder i Stockholmsregionen.

I den så kallade Sverigeförhandlingen och Stockholmsöverenskommelsen har Stockholms kommun åtagit sig att bland annat uppföra 40 000 bostäder i tunnelbanans influensområde söder om innerstan. I kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning 2021–2024 (Stockholms stad, 2020 b) preciseras bostäder bland annat längs den aktuella tunnelbanelinjen, nr 17 mot Skarpnäck.

Detaljplaneförslaget följer till stor del de principer som togs fram i planprogram för Bagarmossen och Skarpnäck (Stadsbyggnadskontoret, 2016) med lägre byggnader mot befintlig bebyggelse, placering av bebyggelse mellan höjdparter och parkeringshus mot Tyresövägen. I detaljplaneförslaget har anpassningar gjorts till naturvärden och topografi, till exempel genom att spara delar av tallskogen i nordväst och spara öst-västliga sambandet. Planområdet är tänkt att utvecklas till en stads- och boendemiljö i ett kollektivtrafiknära läge med goda kommunikationer.

Planen säkerställer att värdefulla natur- och parkområden värnas och nya mötesplatser tillskapas. Skateparken utvecklas med aktiviteter för olika åldrar.

Viss hänsyn tas till befintliga naturvärden såsom eksambandet i öst-västlig riktning, lågpunkter för våtmark samt skyddsvärda träd. Gatorna har anpassats efter naturvärden och topografin för att kunna minska schaktning och påverkan på naturvärden.

Området ska utvecklas med hög arkitektonisk kvalitet, aktiva offentliga rum och goda boendekvaliteter. Flygfältsgatan utvecklas till en grön stadsmässig gata.

Lagskydd och plansituation

Plansituation

Planområdet är utpekade som förtätningsområde i översiktliga planeringen. I Stockholms översiktsplan är planområdet utpekade som stadsutvecklingsområde med goda möjligheter för fortsatt komplettering med fler bostäder och arbetsplatser (Stadsbyggnadskontoret, 2018).

Planområdet är i den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050 utpekade som ett strategiskt stadsutvecklingsläge, området ingår inte i den utpekade regionala grönstrukturen men angränsar direkt mot denna i sydost (Stockholms läns landsting, 2018).

Ett av sex delområden i planprogram för Bagarmossen och Skarpnäck

Staden tog fram ett program för stadsdelarna som godkändes 2016. Inom ramen för programarbetet hölls bland annat en designdialog med boende och föreningar i området. Skärgårdsskogen är ett av de sex delområden som pekats ut för ny bebyggelse i programmet, och föreslås där få cirka 550 nya lägenheter i 4–6 våningar med enstaka högre hus.

I nuläget gällande planer i planområdet

Föreslaget planområdet omfattas av fem nu gällande planer:

- *Generalplan för Skarpnäcksfältet inom stadsdelarna Bagarmossen, Skarpnäcks gård och Sköndal i Stockholm*, Pl 7521, antagen 1980. Aktuellt område är utpekade som arbetsområde för sysselsättningsintensiva arbetsplatser. För Skärgårdsskogen anges att ”delar av detta parti avses i kommande stadsplaner bevaras som park”.
- *Stadsplan för Skarpnäcksfältet II*, Pl 8095, antagen 1981. Anger markanvändningen gatumark, trafikändamål samt park.
- *Detaljplan för del av fastigheten Skarpnäcks gård 1:1 och del av kv Luftskeppet m.m.*, Dp 2005–06464, antagen 2007. Anger markanvändningen natur samt gata.
- *Detaljplan för del av fastigheten Skarpnäcks gård 1:1 vid kv Autopiloten*, Dp 2005–18550, antagen 2006. Anger markanvändningen natur.
- *Detaljplan för område vid Tåtorpsvägen*, Dp 87038, antagen 1988. Anger markanvändningen bostäder.

Lagskydd

Nedan listas den miljölagstiftning som inom miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning aktualiseras av planförslaget:

- Artskyddsförordningen. I området förekommer arter som skyddas av artskyddsförordningen, läs vidare under Naturmiljö.
- Kulturmiljölagen. I området förekommer fornlämningar som skyddas av kulturmiljölagen, läs vidare under Kulturmiljö.
- Biotopskydd enligt miljöbalken 7 kap. 11 §, i området förekommer biotopskyddade områden, läs vidare under Naturmiljö.
- Markavvattning och vattenverksamhet enligt miljöbalken kap. 11, läs vidare under Naturmiljö.

Utöver dessa gäller också mer generella bestämmelser i miljöbalken 3 kap. 3 § om att mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan skada dem.

Betydande miljöpåverkan

När en kommun upprättar eller ändrar en detaljplan ska kommunen undersöka om detaljplanens genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Kommunen ska i undersökningen ta hänsyn till ett antal kriterier, bland annat miljöeffekter.

Stockholms stad har genom Miljöförvaltningen gjort bedömningen att genomförandet av detaljplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan på naturmiljö och biologisk mångfald. En strategisk miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken har därför genomförts.

Avgränsning

I det avgränsningssamråd som genomfördes kring årsskiftet 2021/2022 (Ekologigruppen AB, 2021) gjorde kommunen bedömningen att miljöaspekten naturmiljö och biologisk mångfald (spridningssamband, regional grönstruktur och ekologiska samband, värdefulla naturområden och biotopskydd samt skyddsvärda arter) är den som leder till betydande påverkan. Länsstyrelsen instämde i sitt yttrande med kommunens förslag till avgränsning av MKB:n men ansåg att även kulturmiljöaspekten med avseende på fornlämningar riskerar att leda till betydande miljöpåverkan.

Geografiskt avgränsas miljöbedömningen till planområdet och dess direkta närhet. Där så ses relevant har ett större geografiskt område vägts in. Tidsmässigt avgränsas konsekvensbedömningen till 2030, vilket bedöms omfatta detaljplanens genomförandetid (5 år efter det att planen har vunnit laga kraft) och tid för inflyttning. För bedömning av påverkan på bland annat miljömål har ett längre tidsperspektiv använts.

Alternativ

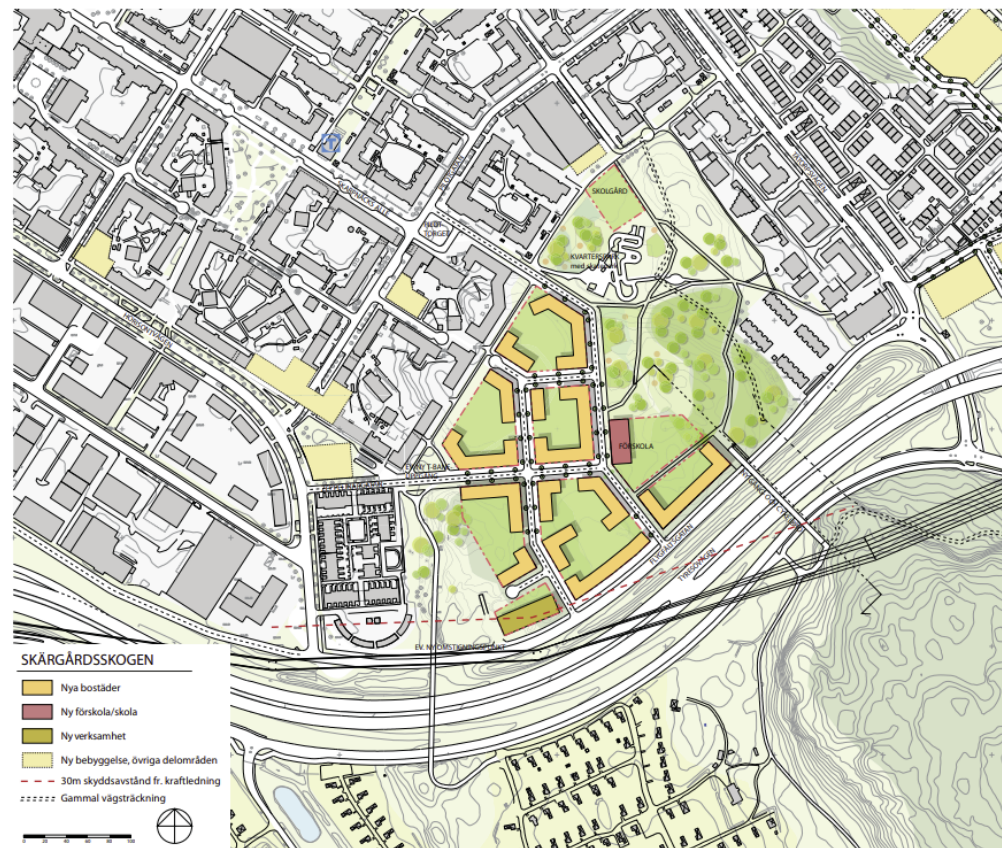
Rimligt alternativ

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla en identifiering, beskrivning och bedömning av rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd. Stockholms stad antog 2016 ett planprogram för Bagarmossen och Skarpnäck (Stadsbyggnadskontoret, 2016) med en planstruktur och tanke om exploateringen av Skärgårdsskogen, se Figur 3.

I planprogrammet planerades för cirka 550 lägenheter i 4–6 våningar med enstaka högre hus. Närmast befintlig bebyggelse skulle skalan hållas låg med halvöppna kvarter kring gröna gårdsrum. Bebyggelsen föreslogs, på grund av områdets kupering, till största delen placeras i den flackare delen mellan två höjddpartier. I området närmast Tyresövägen och den befintliga kraftledningen placerades parkeringshus och verksamheter.

I planprogrammet beskrivs att stora delar av Skärgårdsskogen har höga naturvärden, med bestånd av mycket gamla tallar i norr och inslag av äldre ekar och andra lövträd. I planprogrammets struktur behålls den bergsknalle med olikåldrig ek i solexponerad västslutning som ligger mellan befintliga radhus i väster och ny bebyggelse.

I planprogrammet anges att minst en av de befintliga fornlämningarna behöver grävas ut samt att de gamla vägsträckningar som fortfarande delvis kan skönjas om möjligt bör bevaras och utvecklas i planstrukturen.

Figur 3. Bebyggelsestruktur Skärgårdsskogen enligt program för Bagarmossen och Skarpnäck.

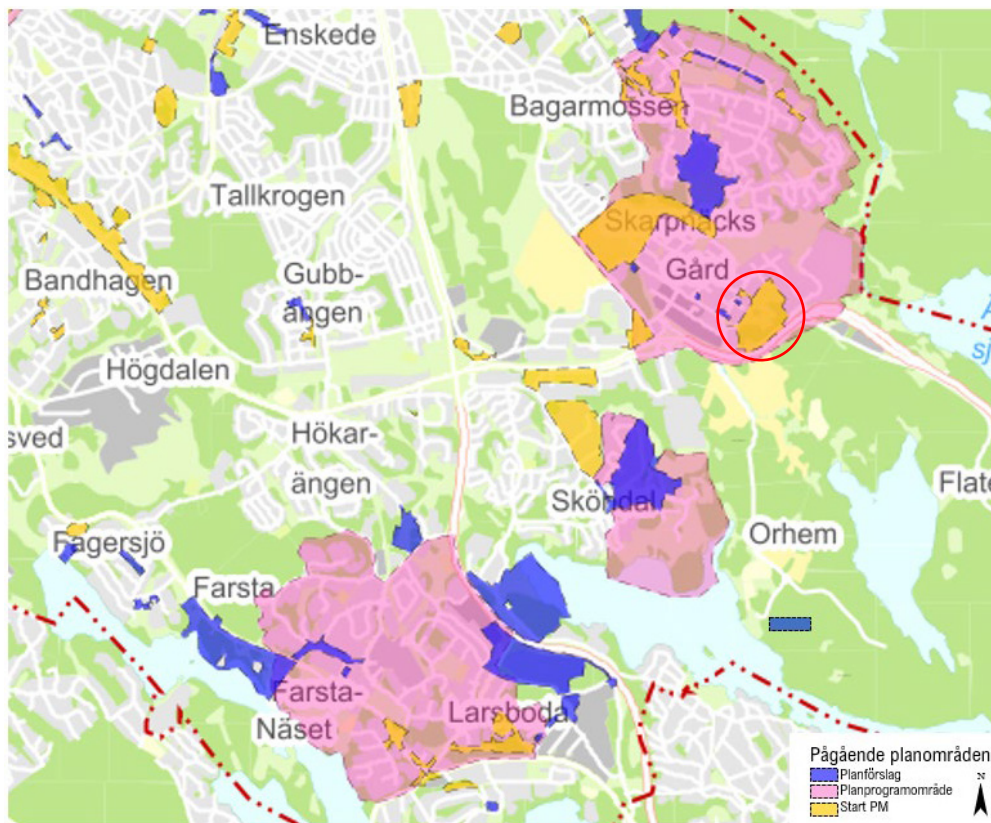
Nollalternativ

Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla en beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om en detaljplan inte genomförs, ett så kallat nollalternativ (6 kap. 11§ MB). Nollalternativet utgörs i detta fall av ett fortsatt nuläge, där detaljplanen inte fastställs och bostadsetableringen kommer därmed inte till stånd. Det betyder att den pågående markanvändningen fortsätter i form av bland annat skog och närrekreation med skateboardbana och spontana vandringsleder. Nollalternativet för den aktuella miljöaspekten redovisas parallellt med planalternativet i respektive konsekvensbedömningsavsnitt.

Kumulativa effekter

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

Det pågår en rad förtätningsprojekt i och kring detalplaneområdet Skärgårdsskogen och i Skarpnäck med omnejd (se Figur 4). Förutom det pågående planarbetet finns det ytterligare planförslag som ännu inte startat, exempelvis Skarpa by. En del av projekten innebär att befintliga grönområden delvis tas i anspråk för bebyggelse, andra innebär att redan exploaterade områden förtäts och att antalet bostäder ökar.

Figur 4. Karta över pågående planarbete i södra Stockholm (Stockholms stad, 2023). Rosamarkerade områden illustrerar pågående planprogram, blåa och gula fält visar pågående detalplaner. Aktuellt planområde inringat i rött.

Anpassningar av planen under miljöbedömningsprocessen

Miljöbedömningsprocessen för detaljplan Skärgårdsskogen har medfört att strukturen fortlöpande har utvecklats samt att anpassningar har gjorts efter miljöförhållanden, såväl befintliga förutsättningar som förväntade konsekvenser. De förändringar och avvägningar som genomförts har kontinuerligt dokumenterats som en del i miljöbedömningsprocessen.

Planstrukturen ändras - sammanhängande områden med naturmark sparas

- Program för Bagarmossen och Skarpnäck godkänns 2016 och start PM tas fram i november 2020. Under våren 2021 tas beslutet att en MKB-utredning ska utföras och i september samma år utförs en naturvärdesinventering. I december 2021 beslutas om en ny övergripande struktur som leder till mer sammanhängande områden. Naturmark sparas, binds samman och tillgängliggörs med stigar, samt att talldungen i norr sparas. En yta för skyfallshantering avsätts i planområdets sydöstra del. Under hösten 2022 sker en vidareutveckling av den arkitektoniska idén som leder till strukturjusteringar där exempelvis kvarter med släpp mellan byggnader kompletteras med portiker.

Gatustrukturen arbetas om, fler funktioner sker mot gatan för att spara gårdsmark

I september 2021 beslutas om ny gatustruktur med bättre anpassning till topografi och minskat schaktbehov. Funktioner som sophantering löses vid anordnade angöringsfickor och det planeras för trädplantering längs gatorna.

Antalet förskolor minskar

- I mars 2022 minskas antalet förskolor till en, med sex avdelningar i stället för två, vilket medför mindre slitage på gårdsytorna.

Elnätsstation inhyses bland annat i tillkommande parkeringshus

- I april 2022 inhyses en elnätsstation i parkeringshuset och befintlig fristående elnätsstation placeras närliggande, fortfarande fristående. I juni samma år inhyses även en elnätsstation i ett bostadskvarter.

Plankartans bestämmelser utökas med bestämmelser som skyddar naturmark

- I oktober 2022 tas planbestämmelser fram i syfte att minska påverkan på natur inom kvartersmark. Bestämmelserna reglerar skydd av enskilda skyddsvärda träd samt att sprängning eller schaktning ej medges inom vissa områden. Planen förses även med skyddsåtgärder som reglerar att åtgärder för trädens rötter tillåts samt att högst 20 % av marken får hårdgöras.

Anpassningar efter kulturmiljö

- Viss miljöanpassning har gjorts till områdets höga naturvärden, vilket sammanfaller med vissa fornlämningar (färdvägssystem L2013:8552 lägenhetsbebyggelse L2013:8539). Detaljplanen har dock inte anpassats med syfte att tillvarata och bevara kulturmiljövärden, vilket medför att värden kopplade till det historiska odlingslandskapet och de medeltida/historiska gårdarna bedöms gå förlorade (by-/gårdstomterna L2013:974 och L2013:1183).

Utöver ovan nämnda förändringar har det i de enskilda kvarteren skett justeringar av bebyggelsestrukturen i syfte att skapa en bättre stadsbild och minska fotavtrycket. Exempelvis har mindre justeringar gällande förlängda/förkortade flygelbyggnader och ändringar av fastighetsgräns genomförts. Se även avsnittet om anpassningar för biologisk mångfald på sidan 35.

Del 2 Konsekvensbedömningar

Metodik

För bedömning av konsekvenser har flera underlagsrapporter tagits fram specifikt för MKB-arbetet. Dessa rapporter ligger till grund för bedömningarna i denna rapport. Utöver detta fältbesök och kartstudier har genomförts.

Konsekvensskala

Konsekvenser har bedömts från noll till fyra för såväl positiva som negativa konsekvenser (Tabell 2). Skalan av konsekvenser relaterar till det värde som berörs, men också till miljöpåverkans relation till miljökvalitetsnormer, nationella riktvärden, gränsvärden och miljömål.

Osäkerhet i bedömningarna

Konsulten anser generellt att underlaget till bedömningarna varit god eftersom särskilda utredningar tagits fram som ett underlag till detaljplaneförslaget.

Naturmiljö och biologisk mångfald

Skärgårdsskogens naturvärden och artförekomster är noggrant utredda. En omfattande ekologiutredning som inkluderat naturvärdesinventering enligt SIS-standard har genomförts, vilken har inkluderat flera fältbesök. Två artskyddsutredningar har genomförts. Osäkerhet i bedömningar gällande naturmiljö och biologisk mångfald bedöms som låg.

Kulturmiljö

Områdets historia är inte helt utredd. Vissa källor motsäger varandra gällande historiska uppgifter av olika slag. Även tolkningar av vilken lämning i Fornsök som motsvarar vilken gård varierar och det finns indikationer på andra torplägen, som inte kan bekräftas i annan källa. Mot bakgrund av historiskt kartmaterial har andra tolkningar av underlaget gjorts för denna rapport, jämfört med exempelvis den arkeologiska utredningsrapporten. Det rekommenderas att en fördjupad analys görs av skriftliga historiska källor samt historiskt kartmaterial om det blir aktuellt med arkeologisk undersökning.

Kulturmiljöregistret samlar känd information om lämningar. Deras omfattning, art och datering är ännu inte känd och undersökningar kan visa att de är mer alternativt mindre omfattande än vad som i nuläget är känt. Den arkeologiska utredningsrapporten anger ”de många tidigare oregistrerade lämningar som påträffades av en slump i samband med fältarbete antyder att fler oregistrerade lämningar kan finnas inom de ännu obebyggda delarna av Skarpnäcks gård” (Andersson, 2014:12), det vill säga aktuellt planområde.

Tabell 2. Konsekvensskala.

Konsekvenser	Naturvärden	Kulturmiljövärden
+ 4, Mycket stora	Betydande förbättrande påverkan på riksobjekt eller regionalt värdefulla objekt.	Stor förbättrande påverkan. Höga kulturmiljövärden stärks och läsbarheten förbättras märkbart.
+ 3, Stora	Begränsad positiv påverkan på riksobjekt eller regionala värden, <i>eller</i> betydande positiv påverkan på kommunala värden.	Måttlig positiv påverkan. Viktiga kulturmiljövärden stärks och läsbarheten förbättras.
+ 2, Märkbara	Liten positiv påverkan på riksobjekt eller regionala värden <i>eller</i> begränsad påverkan på kommunala värden <i>eller</i> omfattande påverkan på större lokala värden.	
+ 1, Små	Liten positiv påverkan på kommunala värden <i>eller</i> mindre konsekvenser för lokala värden.	Liten positiv påverkan. Kulturmiljövärden stärks och läsbarheten förbättras i mindre grad.
+ -0, Inga eller obetydliga	Inga påvisbara effekter eller konsekvenser som saknar betydelse för de kända värdena	Inga påvisbara effekter <i>eller</i> konsekvenser som saknar betydelse för de kända värdena
- 1, Små	Liten negativ påverkan på kommunala värden, eller mindre konsekvenser för lokala värden.	Kulturmiljövärden påverkas i mindre grad. Enstaka kulturmiljövärden av mindre betydelse försvagas/påverkas, men läsbarhet över tid är fortsatt möjlig.
- 2, Märkbara	Liten negativ påverkan på riksobjekt eller regionala värden eller begränsad påverkan på kommunala värden eller omfattande påverkan på större lokala värden.	Viktiga kulturmiljövärden påverkas, men i mindre grad än nedan. Enstaka kulturmiljövärden försvagas eller går delvis förlorade och läsbarhet över tid försvåras. <i>Eller</i> enstaka kulturhistoriskt värdefulla objekt blir svårtolkade eller går förlorade.
- 3, Stora	Begränsad negativ påverkan på riksobjekt eller regionala värden eller betydande påverkan på värden av kommunalt intresse.	Höga kulturmiljövärden påverkas och skyddad eller skyddsvärd bebyggelse/miljö berörs. Historiska värden och samband bryts eller går förlorade. Kulturmiljö fragmenteras så att helheten inte kan uppfattas och läsbarheten försvåras kraftigt/upphör helt.
- 4, Mycket stora	Betydande negativ påverkan på riksobjekt eller regionalt värdefulla objekt.	

Kulturmiljö

Med kulturmiljö menas av människan påverkade spår i landskapet som berättar om de historiska skeenden och processer som lett fram till dagens landskap. Människors livsmönster under olika tider kan följas i landskapets fysiska strukturer, samband och rörelsemönster. Det kan gälla allt från enskilda objekt till stora landskapsavsnitt och tidsmässigt spänna över allt från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelsemiljöer.

Kulturmiljövärden i nuläget

Planområdets kulturmiljövärden omfattar ett huvudsakligt sammanhang och tidsdjup, nämligen det historiska odlingslandskapet från medeltid och framåt. De kulturhistoriska spåren inom planområdet berättar hur ett tidigare obebott område koloniserades under medeltid i form av torpet Skarpa. Idag rymmer planområdet flera fornlämningar efter Skarpa bys olika gårdar och ett torp samt delar av det äldre färdvägssystemet, se Figur 5. Planområdet rymmer också en topografi och vegetation som minner om äldre tiders markanvändning. Vid uppförandet av Skarpnäcksstaden under 1980-talet sparades miljön och har nyttjats som område för närrekreation.

Figur 5. Fornlämningar inom planområdet.

Kulturmiljön i området berättar om magra förhållanden

Kulturmiljövärdena inom planområdet bör betraktas som en helhetsmiljö med historiska och funktionella kopplingar till Skarpnäcks gård. Den kulturhistoriska miljön har hög historisk läsbarhet – den går att uppleva och förstå – och Tyréns bedömer att den har märkbara till stora kulturhistoriska värden. Kulturmiljön i planområdet berättar tillsammans med Skarpnäcks gård om hur ett område med dåliga förutsättningar för jordbruk koloniserats under medeltid och hur det brukats fram till och med nutid, där Skarpnäcksstaden utgör områdets sista årsring.

Magra förhållanden är anslående även vid ett besök på platsen idag – det är inget karaktäristiskt läge för en medeltida gård med kontinuitet till järnålder. Jordmånen är mager och området är rikt på hållar. Inom planområdet finns bara lite mark som kunde brukas för åker – resterande delar har historiskt sett nyttjats för bete och bosättning. Den historiska markanvändningen kan utläsas av växtligheten och de topografiska förhållandena på platsen, men bekräftas också i det historiska kartmaterialet.

Bylandskapet och det historiska odlingslandskapet

Planområdet karaktäriseras av ett småbrutet och topografiskt varierat område, beläget i höjdläge i förhållande till sin omgivning. Området består av omväxlande skogbeksäddade och öppna ytor, både sådana som är gräsbevuxna och stora områden med hållmark och berg i dagen.

Bebyggt sedan 1400-talet

Bebyggelsen i området kan i historiska källor följas tillbaka till åtminstone 1420-tal. *Skarpa* var ett torp som låg under godset Årsta. Torpets namn lever kvar i ortnamnet Skarpnäck. Förleden *skarþ* betyder 'hård, torr, ofruktbar' och refererar till områdets dåliga åkerjord. Vid mitten av 1500-talet fanns det tre gårdar och torpet hade utvecklats till en by. Två av de tre gårdarna tillhörde under en tid Årsta säteri, för att vid mitten av 1600-talet läggas under Tyresö slott, samtliga tre hemman. På 1670-talet bildade de tre gårdarna, Skarpnäcks säteri av änkan Maria Sofia, Gustaf Gabriel de la Gardies änka.

Fornlämningar - rester av gårdar och vägar

Vid mitten av 1500-talet hade Skarpa utvecklats till en by som omfattade tre gårdar. Lämningarna efter de så kallade Mellan- och Östergården ligger inom planområdet och utgör lagskyddade fornlämningar (by-/gårdstomt L2013:1183 respektive L2013:974). Mellangården finns dokumenterad på en karta från år 1671 och bedöms omfatta lämningar efter minst tre hus enligt de arkeologiska utredningarna, se Figur 6.

Figur 6. Utdrag från karta från år 1671. Kartan visar var de tre gårdarna har legat (Nätverket Skärpnäcks Hembygd, u.d.). Planområdets placering visas schematiskt med en lila markering.

Östergården finns dokumenterad på två kartor från år 1671 respektive år 1756 och gårdstomten bedöms av arkeologer omfatta lämningar efter minst tre hus och en ässja, alltså en öppen härd som använts för smide (Riksantikvarieämbetet, 2023). Somliga lämningar framstår med tydlighet medan andra är svårare att uppfatta. Den särhågnade bergsplata som Östergården legat på är tydligt avläsbar och kan lätt utskiljas från tillhörande åkermark. Västergården har legat inom det område som idag utgör Skärpnäcks stad, således utanför planområdet.

I samband med säteribildningen avhystes gårdarna men Östergården blev kvar och omnämndes som personalbostad vid 1800-talets mitt.

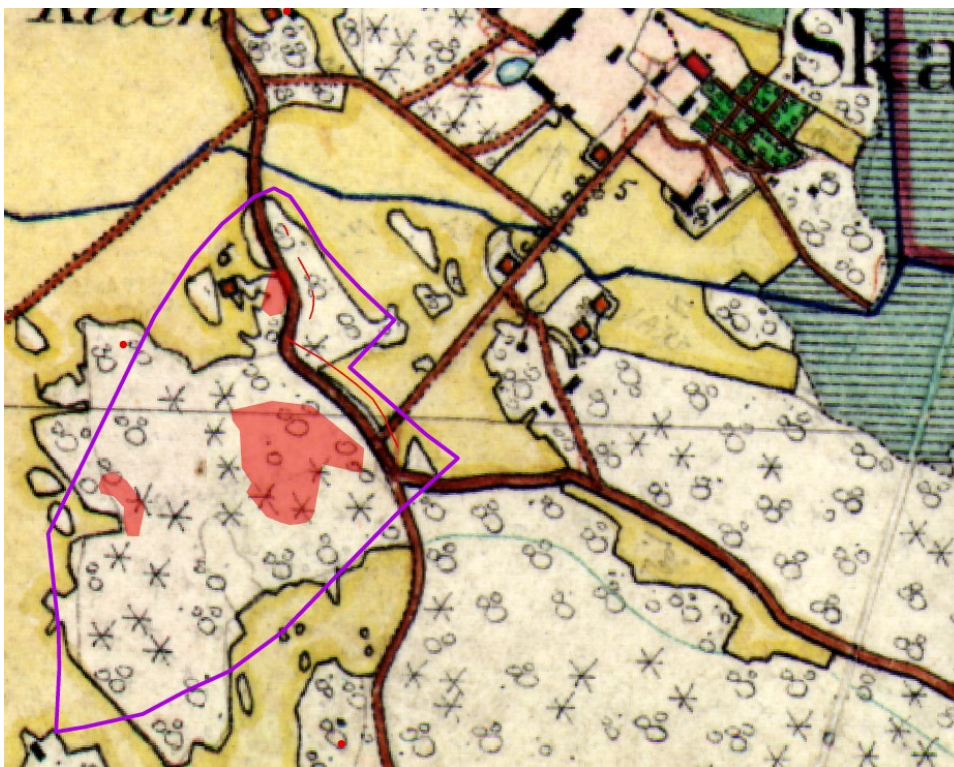
Fördjupning – gårdar, torp och säterier

En *gård* var en brukningsenhet inom jordbruket med tillhörande jordbruksmark i form av åker- och ängsmark. Flera gårdar som låg samlade utgjorde en *by*.

Det finns olika generationer av *torp* och begreppet är känt sedan vikingatid och medeltid. En äldre betydelse var 'nybygge' eller 'utflyttad gård' och medeltida torp är ofta förknippade med nyodling. Äldre torp kan vara lokaliserade centralt i landskapet.

Under 1500-tal kallas små gårdar torp. Senare användes torp som benämning på boställen som arrenderades exempelvis mot dagsverksskyldighet, exempelvis till en gård. Senare tiders torp ligger ofta i utkanten av odlingsmark och utmed vägnät.

Under stormaktstiden på 1600-talet inrättades stora lantgods, så kallade *säterier*, avsedda som residens för adeln och höga ämbetsmän. Säteribildningen innebar att gården befriades från skatt såvida den sköttes enligt särskilda regler och var ståndsmässigt bebyggd. Byar och gårdar byttes, köptes upp och avhystes för att skapa stora sammanhängande odlingsmarker med god tillgång till bete för det oftast boskapsinriktade jordbruket. För att synas i landskapet, nyttja vattenvägar har säterierna ofta placerats i sjö nära lägen. Huvudbyggnaden placerades för att ge ett imponerande intryck. Anslutande park och allékantade vägar upp mot huvudbyggnaden skulle förstärka upplevelsen av en högre ståndsmiljö. Separat från mangården placerades stora och påkostade ekonomibyggnader och arbetarbostäder. De många torpen på egendomar vittnar också om att det storskaliga jordbruket krävde en stor arbetsorganisation.

Figur 7. Kartan från sekelskiftet 1900 visar Tåtorpet samt fornlämningar. Notera ny väg mot herrgården. I denna del av planområdet växer mycket ek (Lantmäteriet, u.d.). Planområdets placering visas schematiskt med en lila markering.

Vid mitten av 1700-talet hade Skarpnäckes säteri utvecklats till ett sammanhängande gods med ett 20-tal underliggande torp och gårdar, varav en del fortfarande finns kvar. En av dessa var Tåtorpet som tidigare legat inom det aktuella planområdet och som enligt uppgift är känt sedan år 1607 i historiska källor. Torpet ska också ha kallats Skarpa Te, där te/tå ska referera till tå, av betydelsen gårdsplan eller möjligen anspelar namnet på den långa berghällen som torpet låg utmed och som vägen var anlagd på. Den utgör än idag en anslående syn. Enligt uppgift var Tåtorpet den enhet som blev sist kvar på den gamla bytomten. Torpet nyttjades bland annat för personalbostäder och lär ännu på 1930-talet ha funnits kvar och under en tid disponerats av SoIK Hellas som skidstuga. Se karta från sekelskiftet 1900 över området i Figur 7.

Idag står Tåtorpet inte längre kvar utan utgör nu en lagskyddad fornlämning som bedöms omfatta lämningar efter minst tre hus och en husgrundsterrass (lägenhetsbebyggelse L2013:8539). Vägen finns till delar kvar i form av en cirka 220 meter lång vägbank, som förbundit olika brukningsenheter med deras jordbruksmark. Vägen är uppdelad i fyra avsnitt som ansluter till den bergsrygg eller "tå" som sannolikt ställvis fått tjäna som vägbanor (färdvägssystem L2013:8552). Vägen är en föregångare till Tyresövägen. Den anslöt tidigare söderut mot Listudden och Flaten, men också till en allékantad väg som ledde upp till säteriets huvudbyggnad. Numera ligger 1980- och 2000-talets stadsbebyggelse på alléns plats. Resterna av Tåtorpet ligger liksom den gamla vägen i de delar av grönområdet som i dag nyttjas mycket intensivt, bland annat av förskole- och skolbarn, som leker i naturen och på intilliggande lekplats och skateboardbana. Färdvägssystemet framstår med tydlighet och används fortfarande som gångstig.

Beteshävdade marken utgör ett biologiskt kulturarv

Områdets naturvärden är starkt kopplade till den historiska markanvändningen med betade hagmarker. Äldre skog är öppen och betespåverkad med åldriga tallar och gamla ihåliga ekar. Till betespräglad flora hör även arter som en, hagtorn och slån samt gräsmarkernas slåttergynnade flora med örter. I områdets södra och norra delar finns en högre andel ek, bland annat utmed färdvägsystemet (L2013:8552), som tidigare anslöt till säteriets huvudbyggnad.

Faktaruta: biologiskt kulturarv

I landskapet är kultur- och naturvärden tätt sammanlänkade i vad som benämns som biologiskt kulturarv. Det är ekosystem, naturtyper och arter som utvecklats eller gynnats genom människans nyttjande av landskapet och vars långsiktiga fortlevnad och utveckling förutsätter eller påverkas positivt av brukande och skötsel.

Under stormaktstiden fridlystes eken i egenskap av råvarumaterial för flottan. All ek tillhörde kronan, bortsett ek på frälseägd jord och på de stora godsens gynnades därför ekskog. När förbudet att avverka ek så småningom upphörde skedde detta i mindre utsträckning på frälsejord/säteriernas marker då eken kommit att symbolisera makt och rikedom.

Skarpnäcksstaden

Planområdet angränsar till Skarpnäcksstaden från 1980-talet med arkitektoniskt och arkitekturhistoriskt höga värden. Utmärkande för området är bland en förhållandevis låg och jämn höjdskala med 3–4 våningar i rött tegel; ett bärande tema som binder ihop stadsdelen. Kvartersbebyggelsen är sluten eller halvsluten och anpassad till topografin. Gårdsrummen varierar från mer öppna till andra mer intima, med bibehållen topografin och utspärad naturmark. Anpassningen till naturens förutsättningar är en del av den postmodernistiska arkitekturens intentioner. Att naturmark bibehölls som planerad grönsstruktur är alltså en del av planläggningsidealet, men också en bakgrund till att områdets kulturmiljövärden har bevarats.

Detaljplanens konsekvenser för kulturmiljövården

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

Bedömningsgrunder för kulturmiljövården

Till grund för bedömningarna ligger kulturmiljöernas betydelsebärande uttryck som gör att värdena kan uppfattas, förstås och upplevas. En annan grund utgörs av den lagstiftning och de mål som reglerar kulturmiljön med syfte att skapa en långsiktigt hållbar livsmiljö för människor i dagens samhälle, liksom i kommande generationer. Arbetet utgår från kulturmiljölagen, där dess portalparagraf anger att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön och att ansvaret för kulturmiljön delas av alla.

Kulturmiljön är en ändlig resurs och miljöbalken anger vad som är god hushållning med den fysiska miljön. Planläggning enligt plan- och bygglagen ska ske med hänsyn till kulturvärden. Landskapet är vår gemensamma resurs och den europeiska landskapskonventionen anger att landskapet ska hanteras som en helhet och att allmänheten ska ges möjlighet till delaktighet i frågor som rör landskapet. Förvaltningen av landskapet innebär enligt de nationella kulturmiljömålen att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen.

- 4 Planen medför mycket stora negativa konsekvenser för kulturmiljövården i Skärgårdsskogen. Påverkan uppstår genom att fornlämningar försvinner och läsbarhet och när planens markanspråk påverkar förståelsen av den historiska markanvändningen.

Två fornlämningar försvinner

Planen bedöms medföra mycket stora negativa konsekvenser för fornlämningarna inom planområdet, se planstrukturens förhållande till fornlämningarna i Figur 8.

Markanspråket medför fysiskt intrång i lämningarna efter Mellängården (L2013:1183) samt Östergården (L2013:974). Intrång i och sannolik förlust av dessa lämningar är negativt för kulturmiljön. Lämningarna i norra delen av planområdet blir en del av park och natur. Dessa, Tåtorpet (L2013:8539) och färdvägssystemet (L2013:8552), kan bevaras i sin helhet vilket är positivt. De bevarade fornlämningarna förlorar dock sitt sammanhang och koppling till Skarpa by när stora delar av området bebyggs vilket är negativt. De bevarade lämningarna riskerar att utsättas för slitage när fler personer kommer att nyttja utemiljöerna.

Kulturmiljöns läsbarhet påverkas negativt

Planen bedöms medföra märkbara negativa konsekvenser för möjligheten att förstå den historiska markanvändningen inom planområdet. Den hävdpräglade vegetationen bibehålls till viss del, så som i detaljplaneområdets södra och norra delar vilket är mycket positivt för områdets kulturmiljövården som är starkt kopplade till platsens markanvändning. Dock påverkas de beteshävdade markerna som delvis försvinner till följd av markanspråket. Förutom markanspråk i form av bebyggelse och tillkommande gator tas platser upp som dagvattenmagasin. Bebyggelse, gator och i övrig förändrad markanvändning påverkar möjligheten att utläsa områdets historiska markanvändning vilket är negativt.

Den senaste avsikten för det aktuella detaljplaneområdet har varit som utsparat naturmark, platsen har fungerat som grönområde för boende i Skarpnäcksstaden. Även denna aspekt påverkas negativt av planen när grönområdets omfattning minskar. Planen bedöms därför medföra märkbara negativa konsekvenser för områdets biologiska kulturarv. När den betespräglade vegetationen påverkas får det även negativa konsekvenser för områdets biologiska kulturarv. Planen innebär dock att många viktiga ekar och annan vegetation bibehålls.

Figur 8. Planstrukturens förhållande till fornlämningar. Ytterligare mark kan påverkas av etableringsytor och arbetsvägar med mera

Kumulativa effekter

Planförslaget påverkar områdets kulturhistoriska värden i olika grad. Fornlämningarna inom planområdet, den historiska markanvändningen, det biologiska kulturarvet och områdets topografi påverkas negativt av förslaget. Sammanfattningsvis kommer den historiska bebyggelseutvecklingen från Skarpa by till Skarpnäcks säteri och stadsdelen Skarpnäck inte längre gå att följa i samma utsträckning som idag. Vid förlust av en eller flera fornlämningar som ingår i ett sammanhang förlorar övriga fornlämningar sin kontext.

Sammantagen bedömning av konsekvenser för kulturmiljön

Platsen är en av få där Skarpnäcks tidiga historia fortfarande finns bevarad. Planförslaget påverkar områdets kulturhistoriska värden i olika grad. Fornlämningarna inom planområdet, den historiska markanvändningen, det biologiska kulturarvet och områdets topografi påverkas negativt av förslaget. Planen innebär att läsbarheten av bebyggelseutvecklingen försvåras kraftigt och utvecklingen från Skarpa by till Skarpnäcks säteri och stadsdelen Skarpnäck kommer inte längre gå att följa. Sammanvägt bedöms planen medföra mycket stora negativa konsekvenser (-4) för kulturmiljön. Konsekvensernas omfattning beror till störst del på planens stora påverkan på fornlämningarna. Vid intrång i samt förlust av flera fornlämningar som ingår i ett sammanhang blir miljön mycket fragmenterad och övriga fornlämningar förlorar sin kontext.

Det är i nuläget oklart vad planbestämmelsen park kommer att innebära för de fornlämningar som omfattas av dessa ytor. Om berörda fornlämningar riskerar att påverkas negativt av till exempel uppförande av lekplatser eller liknande medför det att planens genomförande orsakar ytterligare negativa konsekvenser för kulturmiljövärden.

Konsekvenser i relation till kulturmiljölagen

Fornlämningar skyddas enligt kulturmiljölagen och ingrepp som påverkar fornlämningar kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Förslag till åtgärder

- Inför vidare arbete bör en kulturmiljöanalys tas fram för att redogöra för platsens historia och för att ta reda på vilken husgrund som har utgjort vilken gård. Sedan behövs en mer utförlig konsekvensbeskrivning för planområdet och den omgivande moderna bebyggelsen.
- För att inte riskera igenväxning och slitage bör man ta fram en vård- och underhållsplan för framtida förvaltning av kvarvarande beteshävdad naturmark.
- Utredda vad som behöver åtgärdas för anläggande av en gångstig – för markingrepp krävs tillstånd enligt kulturmiljölagen.
- Utredda tillfälliga etableringsytor samt övriga ytor för markberedning - för markingrepp i fornlämningar krävs tillstånd enligt kulturmiljölagen.

Det alternativa förslaget konsekvenser för kulturmiljövärden

- 4 Alternativt förslag innebär mycket stora negativa konsekvenser för befintliga kulturmiljövärden. Påverkan är ungefär likvärdig med planförslaget påverkan.

Det alternativa förslaget; program för Bagarmossen och Skarpnäck, innebär intrång och förlust av samtliga fornlämningar med undantag för färdvägen, se Figur 9. Lämningarna efter Östergården skulle delvis kunna bevaras och eventuellt i något större utsträckning än i planförslaget. Markberedningen inför anläggande av vägar och ny bebyggelse med omkringliggande mark kommer dock sannolikt innebära att större delen av gårdstomten kommer att behöva undersökas och tas bort.

Figur 9. Det alternativa förslaget förhållande till fornlämningar.

Intill lämningarna efter Tåtorpet tillkommer ett nytt vägsystem samt ny skolgård. Detta innebär att fornlämningen kan behöva undersökas och tas bort. Färdvägssystemet kommer med största sannolikhet att bevaras i det alternativa förslaget under förutsättning att den nya vägen inte kommer att behöva markberedas, utan kan anläggas ovan mark. Dock finns risk att vidareutveckling av vägsystemet leder till behov av markåtgärder som kräver intrång i lämningen. Vid förlust av en eller flera fornlämningar som ingår i ett sammanhang förlorar övriga fornlämningar sin kontext.

Ny tunnelbaneuppgång i söder tillsammans med flera nya vägsträckningar kommer att innebära stora markingrepp. Läsbarheten av den bebyggelseutvecklingen, historiska markanvändningen, platsens kontext och tidsdjup påverkas negativt i alternativet.

Sammanfattningsvis bedöms alternativt förslag innebära mycket stora negativa konsekvenser för befintliga kulturmiljövärden.

Nollalternativets konsekvenser för kulturmiljövärden

- 1 Risk för små negativa konsekvenser på grund av igenväxning av de tidigare öppna miljöerna som utgör en viktig del av kulturvärdet. Det finns också risk för att slitage påverkar fornlämningarna.

I nollalternativet, som innebär ett fortsatt nuläge, bevaras samtliga fornlämningar och deras historiska kopplingar går fortsatt att följa. Bebyggelseutvecklingen från Skarpa by fram till idag går fortfarande att avläsa i landskapet. I nollalternativet kommer området även i fortsättningen att utgöra ett närrekreationsområde för lokalbefolkningen.

Kulturmiljön fortsätter att vara en resurs för besökare, bland annat från förskola och skola. Det historiska odlingslandskapet fortsätter att vara avläsbart, vilket innebär att det kan förstås och upplevas. Naturmarken bibehålls samtidigt som en bevarad grönstruktur såsom resurs till Skarpsnäckstaden, vilket möjliggör förståelse för den postmodernistiska arkitekturens intentioner, exempelvis anpassningen till naturens förutsättningar.

Även om miljöerna bevaras finns risk för negativ påverkan

Vid ett nollalternativ finns risk för igenväxning av tidigare betespåverkad skog när yngre tallar och lövträd tar plats vilket bedöms som negativt. Även ökat slitage riskerar att påverka fornlämningar negativt.

Naturmiljö och biologisk mångfald

I området finns höga naturvärden, gamla träd och flera ovanliga och skyddade arter. En ekologiutredning inklusive naturvärdesinventering enligt SIS 199000:2014 och kartering av skyddsvärda träd har genomförts (Ekologigruppen, 2023). Två artskyddsutredningar har tagits fram (Ekologigruppen, 2023), baserade på inventeringar av fåglar, respektive fladdermöss enligt vedertagen metodik (Ekologigruppen, 2023).

Naturvärden i nuläget

Natur präglad av forna tiders bete

Planområdet utgörs i nuläget i huvudsak av naturmark med tallmiljöer och gamla ängs- och betesmarker. En mindre del av området är omvandlat till en skatepark och i söder mot Tyresövägen finns en uppläggsyta. Naturen i området är i hög grad präglad av forna tiders bete - i söder finns en gles gräsdominerad betespåverkad tallskog (se Figur 10), samt rester av en gammal ekhage med gamla ihåliga ekar, och i norr har marken historiskt sett varit en mer öppen betesmark. De före detta öppna betesmarkerna är i dag under igenväxning men spår av betet finns kvar genom ett stort inslag av lövträd och gräsrik markvegetation med inslag av örter. Eftersom inget skogsbruk med kalavverkning har bedrivits i området så finns en ovanligt stor andel gamla tallar kvar i södra delen av området.

Tallmiljöer och ängsmarker utgör prioriterade naturmiljöer i Stockholms handlingsprogram för biologisk mångfald (Stockholms stad, 2021).

Mer än halva planområdet har höga naturvärden

Planområdet omfattar 10,7 hektar och utgörs i huvudsak av naturmark. Enligt naturvärdesinventeringen (Ekologigruppen, 2023) har (se även Figur 11):

- 6 hektar höga naturvärden (klass 2)
- 1,4 hektar av området påtagliga naturvärden (klass 3)
- 3,2 hektar vissa värden (klass 4)
- 1,3 hektar lågt naturvärde

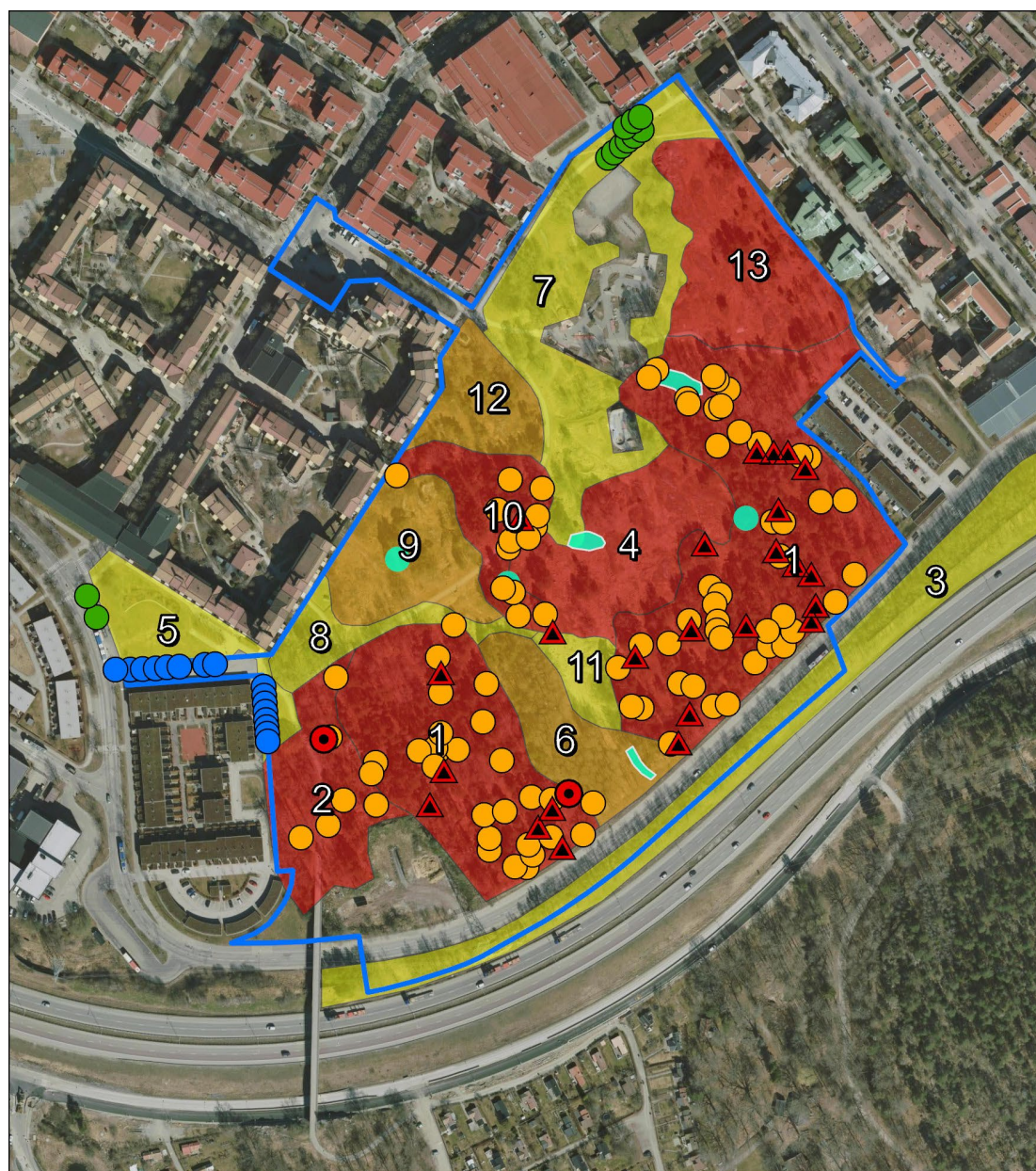
Faktaruta: naturvärdesklasser

Följande naturvärdesklasser finns (SIS standard SS 199000:2014):

- Högsta naturvärde, naturvärdesklass 1 - störst positiv betydelse för biologisk mångfald
- Høgt naturvärde, naturvärdesklass 2 - stor positiv betydelse för biologisk mångfald.
- Påtagligt naturvärde, naturvärdesklass 3 - påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald.
- Visst naturvärde, naturvärdesklass 4 - viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Figur 10. Betspåverkad tallskog med höga naturvärden finns i Skärgårdsskogen. Flera av tallarna har en ålder på över 200 år.

- Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd, skogsek
- ▲ Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd, tall
- Klass 2 - Skyddsvärt träd
- Alléträd med biotopskydd
- Alléträd utan biotopskydd
- Høgt naturvärde - naturvärdesklass 2
- Påtagligt naturvärde - naturvärdesklass 3
- Visst naturvärde - naturvärdesklass 4
- Planområde
- Våtmarksområden

Ekologigruppen 2023-03-22

Bakgrundskarta: Ortofoto 2019 © Stockholms stad

Figur 11. Översikt över identifierade naturvärdesobjekt, skyddsvärda träd och våtmarker. Numreringen motsvarar beskrivning av naturvärdesobjekt i ekologiutredningen (Ekologigruppen, 2023).

Små våtmarker finns i planområdet

Inom planområdet finns några mindre våtmarker som under delar av året har öppna vattenspeglar, se Figur 12. De utgörs av vattenfyllda sänkor i de gamla betesmarkerna och av kärr- och sumpskogsområden. I planområdet finns också ett öppet dike.

Våtmarksområdena är viktiga element med betydelse för den biologiska mångfalden i området.

Ekologigruppens bedömning är att biotopskydd inte gäller eftersom den omgivande marken inte längre är att betrakta som jordbruksmark.

Figur 12. Liten våtmark i centrala Skärgårdsskogen inom naturvärdesobjekten 4 och 7.

Inga groddjur har påträffats

Groddjur har vid flera tillfällen eftersökts vid våtmarkerna men har inte påträffats.

Våtmarkerna torkar ut torrare år och några permanenta vattensamlingar finns inte i området, vilket innebär att det saknas lämpliga lekmiljöer för groddjur. Ekologigruppen bedömer därför att planområdet inte utgör ett område av betydelse för groddjur (Ekologigruppen, 2023).

Naturvårdsarter och skyddsvärda träd

En naturvårdsart är en art med specifika krav på sin miljö, som genom sin förekomst signalerar att det finns naturvärden i ett område och att det kan finnas flera sällsynta och rödlistade arter. I området har ett högt antal naturvårdsarter (74 st.) påträffats i samband med naturvärdesinventeringen, bland dessa märks, utöver ett antal fåglar och fladdermöss, också skalbaggen reliktböck, vedsvamparna ekticka och tallticka samt backnejlika, backsmultron, lila ögontröst, småfingerört och sandmaskros. Flera av naturvårdsarterna har få kända förekomster i Stockholm. I databasen Artportalen finns ytterligare tre äldre fynd av naturvårdsarter inrapporterade från området, bland annat aspfjäril och grovticka. Vissa av arterna är skyddade enligt svensk lag och några är rödlistade, alltså i någon grad nationellt utrotningshotade.

Det är i områdena med höga naturvärden som den absoluta majoriteten av de skyddsvärda arterna, samtliga rödlistade arter, samt i stort sett alla skyddsvärda träd har påträffats.

Ett 20-tal fågelarter häckar i området

Vid fågelinventeringen 2021 (Ekologigruppen, 2023) noterades under häckningstid 32 fågelarter i planområdet, varav 20 arter sannolikt häckar i området. Samtliga vilda svenska fågelarter omfattas av artskyddsförordningen. Totalt nio av områdets häckande arter är så kallade naturvårdsrelevanta arter. Med naturvårdsrelevanta fågelarter menas arter som är rödlistade eller är markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1, samt arter med en liten lokal population. För dessa arter med bristfällig bevarandestatus har en artskyddsutredning genomförts (Ekologigruppen, 2023), se nedan under avsnittet om lagskydd.

Tre fladdermusarter har påträffats i planområdet

En fladdermusinventering genomfördes sommaren 2021 (Ekologigruppen, 2023). Inventeringen resulterade i tre registrerade fladdermusarter - dvärgpipistrell, nordfladdermus (rödlistad, nära hotad) och större brunfladdermus. Högst aktivitet var det i skogskanter och över öppnare hållmarker. Inga kolonier bedömdes finnas inom området. Skogsmiljöerna inom planområdet bedöms vara av mer begränsat värde för fladdermöss i dagsläget eftersom de över lag är för täta. Sett i ett landskapsperspektiv bedömer Ekologigruppen att planområdet ligger ganska isolerat från intilliggande värdefulla fladdermusmiljöer men det är möjligt att det förekommer kolonier i närområdet som använder naturmarken inom planområdet för att födosöka.

Samtliga svenska fladdermöss omfattas av artskyddsförordningen och en artskyddsutredning har därför tagits fram, se nedan under avsnittet om lagskydd.

I området finns särskilt skyddsvärda träd och alléer

Inom planområdet förekommer 26 särskilt skyddsvärda träd (klass 1-träd), vilka utgörs av 24 tallar samt 2 ekar. Många av tallarna liksom enstaka ekar har en ålder på över 200 år. Utöver detta finns 89 skyddsvärda träd (klass 2-träd), varav drygt 80 är tallar och 6 är ekar, se Figur 11.

Biotopskyddade alléträd

I planområdet finns ett antal alléträd varav 11 träd omfattas av det generella biotopskyddet och åtgärder som påverkar träden kräver dispens från biotopskyddet, se Figur 14.

ESBO (ekologiskt särskilt betydelsefulla områden)

En del av planområdet är av Stockholms stad utpekade som ett område med särskild betydelse som livsmiljö för skyddsvärda arter. I Stockholm stads ekologiska infrastruktur finns områden som har särskilt viktiga funktioner för växt- och djurlivet och som därmed starkt påverkar förutsättningarna för biologisk mångfald i staden. Ett sådant område kan vara särskilt rikt på arter men det kan också vara ett artfattigare område, vars strategiska läge i landskapet gör det särskilt viktigt från ekologisk synpunkt. Dessa områden kallas i Stockholms stad för ekologiskt särskilt betydelsefulla områden.

ESBO-områdena har delats in i tre huvudfunktioner:

1. Ekologiskt särskilt betydelsefullt kärnområde.
2. Ekologiskt särskilt betydelsefull livsmiljö för skyddsvärda arter.
3. Ekologiskt särskilt betydelsefull spridningszon.

Ekologiska samband – arters möjlighet till spridning i landskapet

Planområdet ligger i ett område som utgör en sekundär regional spridningszon för arter kopplade till ek- och ädellövskog (Ekologigruppen, 2017). Det ligger också strax intill en av de primära spridningskorridorerna som binder samman områden med ädellöv från Flaten via delar av Nackareservatet och vidare norrut mot Nationalstadsparken.

Stockholm stads analys av habitatnätverk för eklevande arter (Mörtberg, 2007) visar på den högsta klassen av samband i den före detta ekhagen i planområdets sydvästra del. Resten av området har enligt analysen också betydelse för spridning av eklevande arter men i mindre utsträckning.

Sammantag bedömer Ekologigruppen att ek- och ädellövskogsambanden i området är viktiga och starka både ur ett kommunalt och regionalt perspektiv. Tyresövägen i söder försämrar dock spridningen i nord-sydlig riktning.

Planområdet ligger, trots förekomsten av tall, inte inom något strategiskt viktigt barrskogssamband (Ekologigruppen, 2017) eftersom Tyresövägen sannolikt utgör en barriär mellan planområdet och de viktiga barrskogssambanden söder om Tyresövägen.

Området ingår i ett spridningssamband för groddjur (Ekologigruppen, 2017) men inga groddjur har påträffats i området. Ingen av de våtmarker som finns i Skärgårdsskogen håller vatten under hela sommaren och av denna anledning bedömer Ekologigruppen att det utpekade spridningssambandet delvis ger en missvisande bild. Motorväg i söder och bebyggelse som omgärdar planområdet utgör sannolikt så starka barriärer att groddjur inte kan passera.

Faktaruta: ekologiska samband

Ekologiska spridningssamband kan finnas när områden av liknande naturtyp ligger tillräckligt nära varandra för att arter ska kunna förflytta sig eller spridas mellan områdena.

Ibland används begreppet konnektivitet för att beskriva ett fungerande utbyte av arter mellan områden spridda i landskapet. Motsatsen till konnektivitet är fragmentering som innebär att landskapet blir uppdelat och avstånden mellan lämpliga livsmiljöer så långa att det påverkar spridningen av arter negativt.

Att arter har möjlighet att röra sig i landskapet är ofta avgörande för att de ska fortleva på sikt, särskilt i fragmenterade landskap där de resurser de behöver (mat, boplatser, övervintringsplatser) finns spridda mellan många mindre fragment, separerade av jord- eller skogsbruk, bebyggelse och infrastruktur.

Detaljplanens konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

Sammanfattning av konsekvenser för naturmiljön

Planen medför negativa konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald eftersom områden med höga naturvärden bebyggs och flera gamla värdefulla träd avverkas, vilket är åtgärder som också påverkar flera av de arter som förekommer i området negativt. Vissa positiva konsekvenser följer av att värdefulla ekmiljöer kommer att omfattas av naturvårdande skötsel. Sammanvägt bedöms planen medföra stora negativa konsekvenser (-3) för naturmiljön.

Bedömningsgrunder för naturmiljö och biologisk mångfald

Bedömningen utgår från områdets värden för biologisk mångfald i nuläget och hur biologisk mångfald kommer att påverkas och om den i framtiden kan nyttjas på ett hållbart sätt.

Bedömningen grundas på:

- om naturvärden skyddas, stärks eller bevaras.
- om naturmark tas i anspråk för andra syften eller om biologiska värden påverkas på ett sätt som gör att de försämras eller försvinner.
- hur arter och deras livsmiljöer påverkas. Särskild vikt läggs vid så kallade naturvårdsarter.
- om ekologiska spridningssamband påverkas.
- om miljömålet *ett rikt växt- och djurliv* efterlevs.

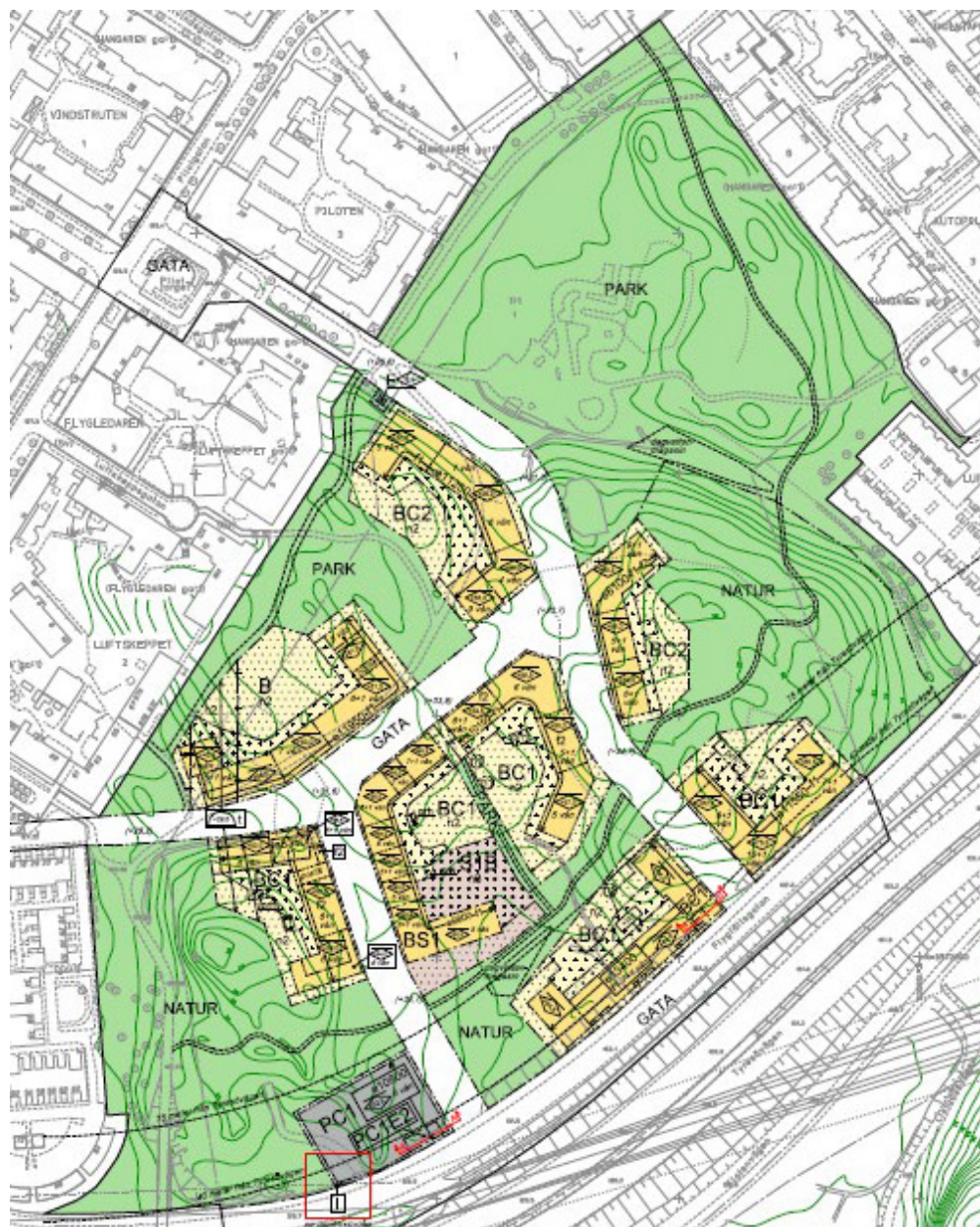
Om det i projektet ingår i viss mån avtalade skydds- och kompensationsåtgärder tas hänsyn till dessa i bedömningen.

Enligt miljömålet *ett rikt växt- och djurliv* ska den biologiska mångfalden "bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation".

Flera anpassningar för biologisk mångfald har gjorts

Under planarbetet har anpassningar gjorts fortlöpande i planens utformning med syfte att minska inanspråktagandet av naturmark och i så hög grad som möjligt bevara områdets ekologiska funktion. Anpassningarna har omfattat såväl vägdragningar som höjdsättning och utformning av allmän plats, bebyggelse och kvartersmark, i många fall ned till en detaljeringsgrad som är ovanligt att uppnå i ett tidigt skede av en detaljplanering. Områdets funktion för den lokala grönstrukturen har studerats och planens utformning har anpassats för att möjliggöra spridning av arter genom området. Tre särskilt skyddsvärda träd på kvartersmark skyddas med ett trädfallningsförbud i plankartan vilket är positivt, fler av de tallar och ekar med klass 1 och 2 som sparas bör få denna bestämmelse. Även plankartans förbud mot schaktning och sprängning inom delar av kvartersmark är positivt för att undvika skada på de träd som sparas. Se plankartan i Figur 13.

Trots de anpassningar som gjorts innebär planens utformning ändå att betydande ytor naturmark tas i anspråk och många äldre skyddsvärda träd tas ned, vilket ligger till grund för nedanstående konsekvensbedömningar.

Figur 13. Plankarta över Skärgårdsskogen.

Konsekvenser för värdefulla naturområden

- 3 Stora negativa konsekvenser för värdefulla naturområden eftersom en stor yta och andel av marken med höga och påtagliga naturvärden bebyggs.

Planförslaget innebär omfattande påverkan på naturvärdena i Skärgårdsskogen eftersom en stor yta och andel av marken med höga och påtagliga naturvärden bebyggs (se Figur 14). Av den mark som har höga naturvärden (6 hektar) förväntas totalt 2,4 hektar tas i anspråk av bebyggelse, vägar eller kvartersmark, medan motsvarande för påtagliga och vissa naturvärden är 1,1 hektar av klass 3 och 0,8 hektar av klass 4. Totalt tas cirka 4,3 hektar naturmark i anspråk. För den kvartersmark som inte hårdgörs förväntas naturvärdet minska i och med att markvegetationen förändras och att en del skyddsvärda träd kommer att avverkas. Skogsområden med högt värde i södra delen av planområdet kommer att fragmenteras genom bebyggelse och vägar, detta medför en förlust av arter och att naturvärdet minskar. Räknas denna effekt in påverkas cirka hälften av ytan med höga naturvärden. Tillkommande bebyggelse kan också medföra ökad beskuggning av i nuläget solbelysta miljöer, denna effekt har dock inte utretts.

Störst blir påverkan på tallskogsmiljöerna

Påverkan blir störst på tallskogsmiljöerna med höga naturvärden (objekt 1, 10), genom ytförlust och förlust av träd. Av de 24 särskilt skyddsvärda tallarna på planområdet kommer 6 att avverkas (Ekologigruppen, 2023). De värdefulla, före detta betesmarkerna påverkas inte lika genomgripande och ett stort parti öppen betesmark lämnas kvar som naturmark i planen (objekt 13). Miljöer med gamla ekar sparas till allra största delen som naturmark. För ekhagsmiljöerna och de öppna betesmarkerna finns potentiella möjligheter till kvalitetshöjande skötselåtgärder och viss addering av värden till exempel genom växtval och planteringar, men för tallskogarna saknas i stort denna möjlighet.

Våtmarksområden försvinner

Fyra av områdets sju små våtmarksområden påverkas direkt av bebyggelse eller kvartersmark och de värden för biologisk mångfald som finns kopplade till dessa kommer därmed att släckas ut. För en av de bevarade våtmarkerna i norra delen planeras förstärkande åtgärder i samband med planering av dagvattenhantering, bland annat genom ökad våtmarksyta och addering av våtmarksväxter. I söder planeras en öppen dagvattenhantering i anslutning till kvarter G (se Figur 14), men det är oklart i vilken utsträckning denna kommer hålla vatten och kunna fylla en ekologisk funktion.

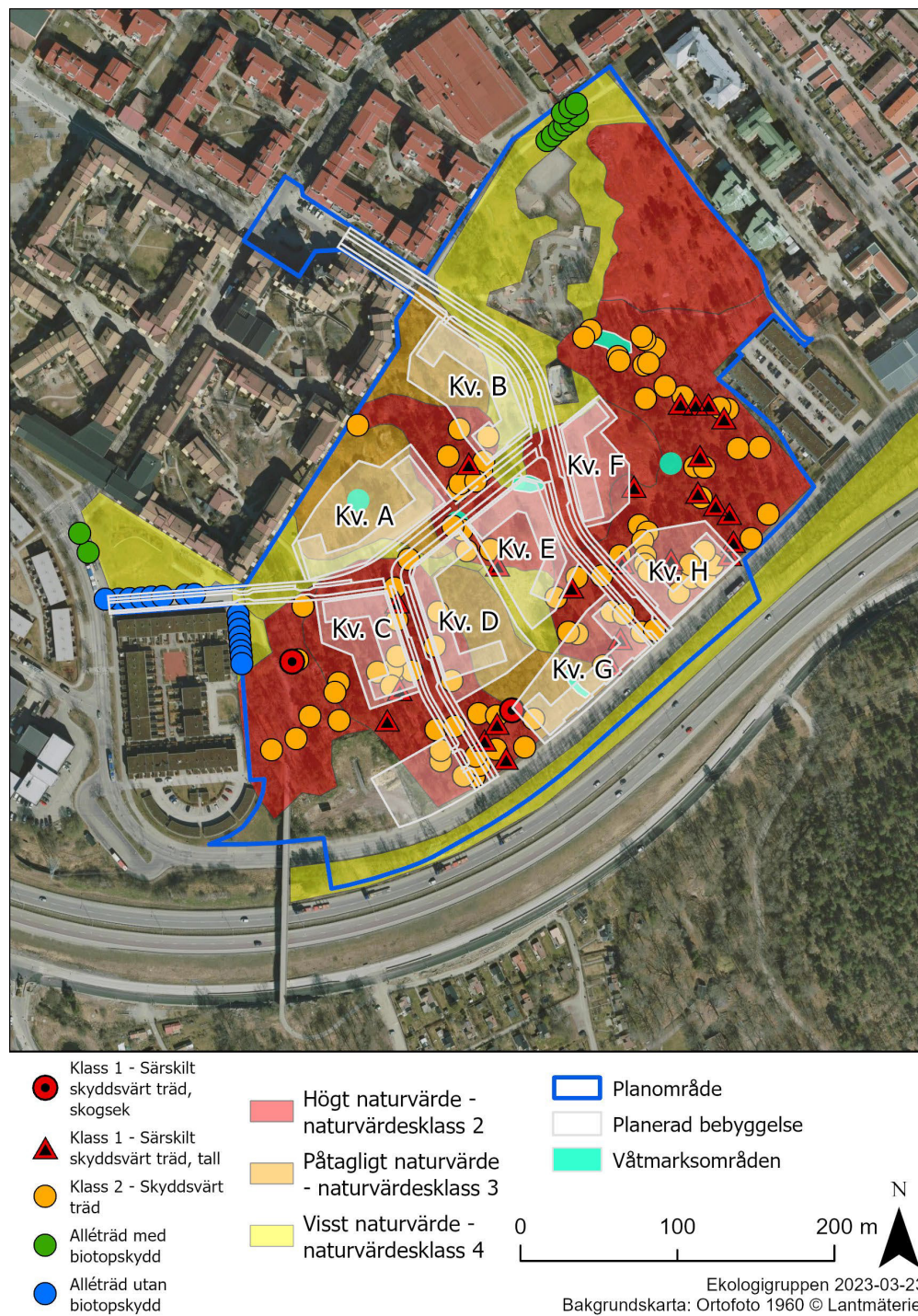
Kvalitetshöjande åtgärder kan medföra viss positiv påverkan

Potentiellt positiv påverkan på naturvärdena kan ske genom kvalitetshöjande åtgärder i form av naturvårdsinriktad skötsel i de ekmiljöer och ängsytor som bevaras i planen.

Kvartersmarken avses utformas med grönytefaktor (GYF) i syfte att addera ytor med värde och funktion för ekosystemtjänster, där ibland biologisk mångfald. I gaturummen avses träd placeras. I sig innebär detta viss positiv påverkan i planen, men då dessa ytor ersätter tidigare befintlig naturmark med höga värden blir det ändå en nettoförlust av värden. Vidare finns det osäkerheter knutna till drift och förvaltning av grönytor på kvartersmark och möjligheten att bevara naturkvaliteter över tid.

Samlad bedömning av påverkan på värdefulla naturområden

Ekologigruppen bedömer att planförslaget sammantaget medför stora negativa konsekvenser för naturvärdena på platsen. Höga naturvärden knutna till äldre skog och gamla träd tar mycket lång tid att utveckla och går därför inte att ersätta. I den samlade bedömningen är positiv påverkan genom kvalitetshöjande skyddsåtgärder i ekhagsmiljöer inräknad. Utan denna hade negativa konsekvenserna bedömts som mycket stora. Läs mer om skyddsåtgärder i avsnittet om lagskydd.

Figur 14. Planstrukturens förhållande till naturvärden, våtmarksområden och skyddsvärda träd.

Konsekvenser för naturvårdsarter

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

- 2 Märkbare negativa konsekvenser för naturvårdsarter eftersom värdefulla livsmiljöer minskar eller försvinner för en lång rad arter och flera arter som är sällsynta i kommunen kan förväntas försvinna från planområdet. För fåglar och fladdermöss förväntas konsekvenserna bli obetydliga om föreslagna skyddsåtgärder genomförs.

Planförslaget bedöms medföra märkbare negativa konsekvenser för naturvårdsarter, i och med att värdefulla livsmiljöer minskar eller försvinner för en lång rad arter och flera arter som är sällsynta i kommunen kan förväntas försvinna från planområdet. Störst risk att påverkas på ett allvarligt sätt ur ett kommunalt perspektiv löper arter som endast förekommer på ett fåtal fyndplatser inom kommunen. Några av dessa är vätteros, backsmultron, aspfjäril och dyveronika. Även den rödlistade skalbaggen reliktböck påverkas mycket negativt när tallmiljöerna försvinner.

Fåglar och fladdermöss hör till de artgrupper som inte behöver påverkas annat än ringa av planförslaget, detta förutsätter dock att de skyddsåtgärder som föreslås i artskyddsutredningen genomförs. Se vidare nedan i avsnittet om lagskydd.

Fördjupad läsning om de arter som påverkas av planen kan göras i ekologikutredningen (Ekologigruppen, 2023).

Konsekvenser för ekologiska samband

- 1/- 2 Små till märkbare negativa konsekvenser eftersom ett spridningssamband för eklevande arter smalnar av och påverkas av barriärer i form av ny bebyggelse och vägar. Barrskogssamband och samband för groddjur bedöms inte påverkas.

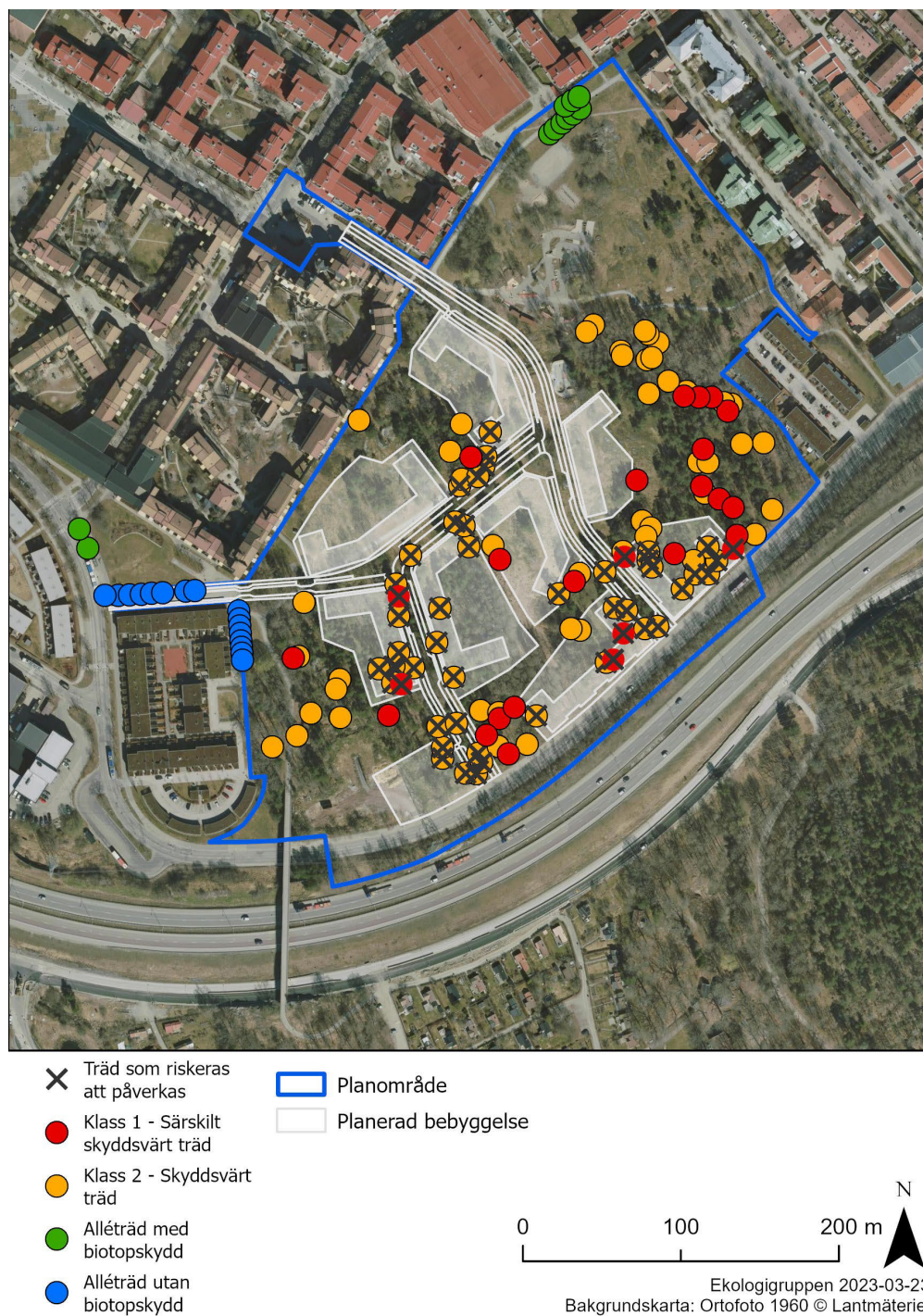
Ekologigruppen bedömer att planförslaget medför små till märkbare negativa konsekvenser för ekologiska spridningssamband eftersom ett spridningsstråk smalnar av med ny bebyggelse och att barriärer i form av två lokalglator skapas. Påverkans mildras av att de viktigaste förekomsterna av gammal ek bevaras som naturmark i planen och att anpassningar skett för att ett smalt lokalt samband ska finnas kvar genom området.

Området ligger inte i någon av de viktigare regionala spridningskorridorerna för arter knutna till barr- och blandskogar. Barrskogssamband bedöms inte heller påverkas ur ett kommunalt perspektiv, trots att ganska stora arealer barrskog bebyggs. Detta har att göra med att huvudsakliga barrskogssamband ligger söder ut, på andra sidan Tyresövägen. Eftersom området sannolikt inte är av stor betydelse för groddjur och lekmiljöer för groddjur inte finns i området, så är bedömningen att groddjurssambanden inte påverkas.

Konsekvenser för skyddsvärda träd

- 2/- 3 Märkbare till stora negativa konsekvenser eftersom ett stort antal särskilt skyddsvärda träd avverkas.

Planförslaget innebär att totalt 43 % av naturvårdsträden av klass 1 och klass 2 kommer att tas bort, alla utom ett av dessa träd är tallar, se Figur 15. Av dessa är sex *särskilt skyddsvärda* (klass 1) med en ålder på mer än 200 år, och 44 är skyddsvärda (klass 2). Träd av klass 1 och 2 är inte möjliga att ersätta annat än på mycket lång sikt eftersom de utgörs av gamla träd med en ålder på mellan 150 och 250 år. Tallar av klass 1 och klass 2 är inte så ovanliga ur ett kommunalt perspektiv men de är däremot ovanliga ur ett nationellt perspektiv.

Figur 15. Trädkonsekvenskarta.

De båda ekträd som klassats som särskilt skyddsvärda förväntas kunna finnas kvar i området efter bebyggelse. Tillståndet för dessa förväntas också kunna bli bättre eftersom restaurering och naturvårdsskötsel av de forna ekhagarna kommer att ske i området som skyddsåtgärd för fladdermöss och fågel. Det är av vikt att en arborist med kunskap om skydd av träd vid byggnation finns med i fortsatt detaljplanering av området.

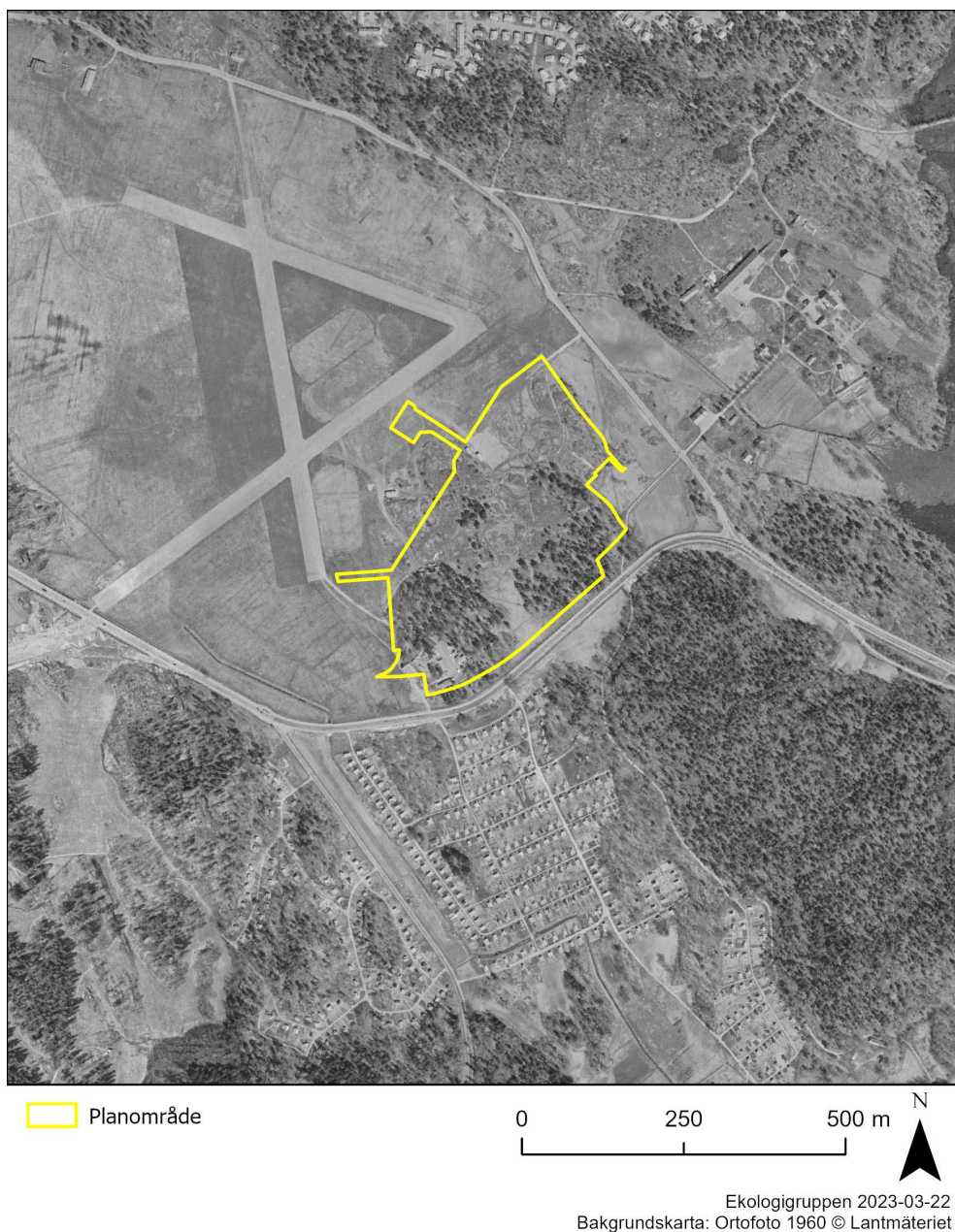
Ekologigruppen bedömer att de negativa konsekvenserna för naturvårdsträd som märkbara till stora då ett stort antal och en stor andel av ekologiskt känsliga träd med stor betydelse för biologisk mångfald ligger inom planerade bebyggelseområden och därmed försvinner.

Kumulativa effekter

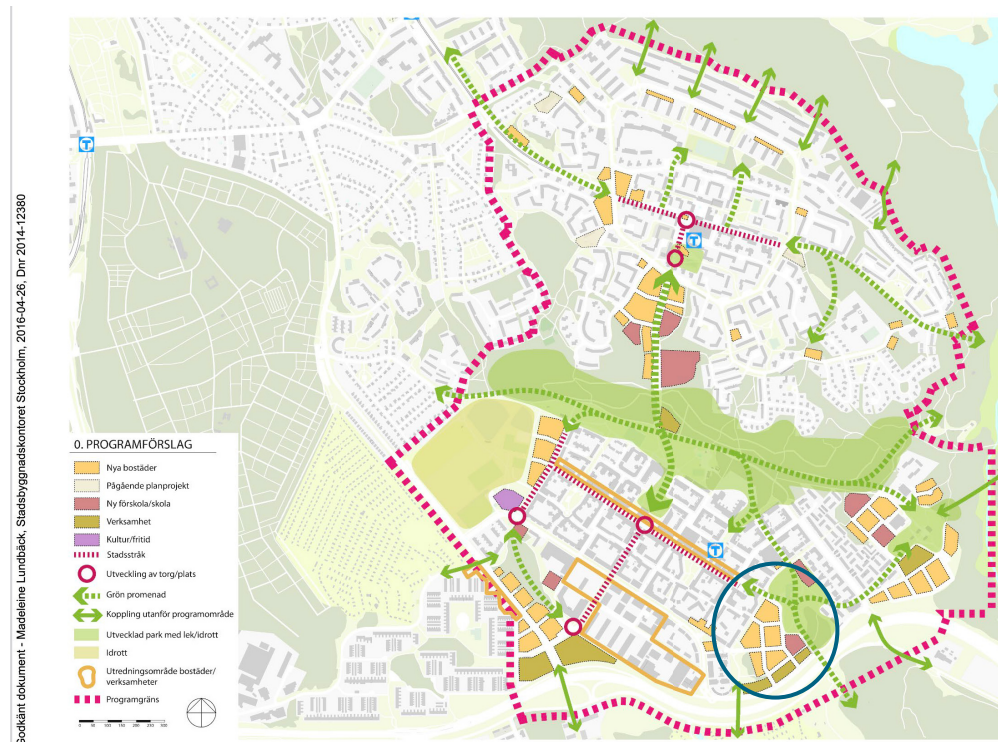
MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

Naturmark tas i anspråk

Även om Stockholm är en relativt grön stad, med god tillgång till parker och andra naturområden så har andelen naturmark minskat de senaste årtiondena när natur- och grönområden har tagits i anspråk för bebyggelse och vägar. I Figur 16 visas flygfoto över Skarpnäck med omnejd på 1960-talet. I närheten finns andra förtätningsprojekt som i olika utsträckning tar naturmark i anspråk. Generellt medför detta ianspråktagande av naturmark att förutsättningar för biologisk mångfald och ekosystem försämras. Med minskad areal naturmark försvinner också områden som har klimatreglerande kapacitet genom att utjämna både temperatur och kraftiga flöden vid skyfall.

Figur 16. Flygfoto över Skarpnäck med omnejd på 1960-talet. Skärgårdsskogens planområde är inringat i gult (Lantmäteriet, u.d.).

Figur 17. Program för Bagarmossen och Skarpnäck från 2014, med aktuellt planområde inringat.

I söderort finns ett antal genomförda programarbeten (se program för Bagarmossen och Skarpnäck i Figur 17) och pågående planarbeten, vilka samtliga innebär att naturmark tas i anspråk i varierande grad. Både i Sköndal sydväst om Skärgårdsskogen, samt i Farsta pågår till exempel planarbeten som påverkar miljöer med ek och potentiellt också spridningssamband för ek och ädellöv, se kommande avsnitt nedan. I de flesta planer tas förslag på förstärkande åtgärder fram för att mildra påverkan, och parallellt pågår inom Stockholms stad förstärkningsarbeten för ek i form av restaurering och skötsel, bland annat genom projektet Grönare Stockholm.

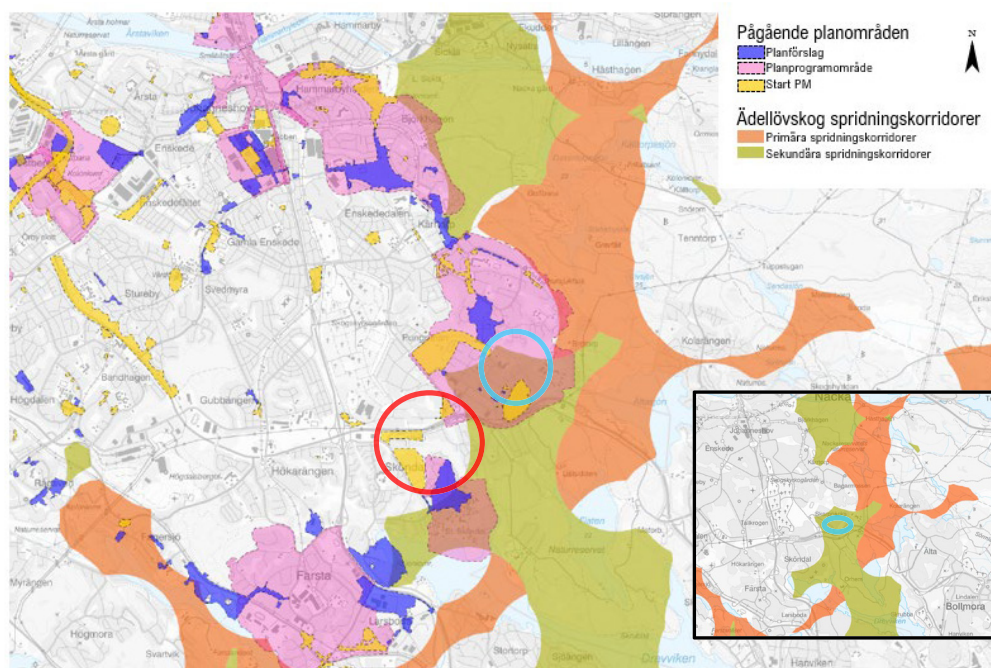
Slitage på grönytor när besöksstrycket ökar

I en tätare stad är det fler människor som använder stadens parker och naturområden, vilket ökar slitaget. Stadens grönområden kommer sannolikt behöva anpassas för att fungera för ett ökat antal besökare.

Kumulativa effekter på ekologiska spridningssamband

I ett landskapsperspektiv kan olika exploateringar och projekt tillsammans medföra att ekologiska spridningssamband påverkas negativt om projekten sker inom viktiga spridningszoner och livsmiljöer. Även om inget av projekten i sig medför att spridningssambanden helt uttraderas så kan de samlade effekterna orsaka att spridningssambanden försvagas eller i värsta fall förlorar sin funktion (se karta i Figur 18). Detta kan ske till följd av att livsmiljöer tas i anspråk och att byggnader skapar barriärer eller hinder. Det kan också medföra att avstånden mellan miljöerna blir för långa för att spridning ska vara möjlig. Över tid har stora arealer av naturmark tagits i anspråk för bebyggelse i Stockholm vilket har medfört att spridningssamband generellt är ansträngda och försvagade.

Skärgårdsskogen ligger som tidigare nämnts inom ett sekundärt spridningssamband (se blå ring i Figur 18) för arter kopplade till ädellövskog och planen kommer medföra negativ påverkan på spridningssambandet lokalt. I samma sekundära spridningssamband sker tätortsutveckling i Stora Sköndal sydväst om Skärgårdsskogen (röd ring i Figur 18), projekten kan tillsammans medföra en försvagning av det sekundära sambandet. Även om dess huvudsakliga funktion kvarstår kan utvecklingen göra att spridningssambandet blir betydligt känsligare för ytterligare påverkan.

Figur 18. Karta från Stockholms stads Miljödataportalen som visar spridningssamband för eklevande arter (framtaget av Länsstyrelsen Stockholm 2017), pågående planer och förtätningsprojekt (Stockholms stad, 2023). Planområdet för Skärgårdsskogen är inringat i blått, medan planområdet för Stora Sköndal är inringat i rött. Lilla kartan i nedre högre hörnet visar spridningskorridorerna utan pågående planområden, Skärgårdsskogen ligger inom en sekundär spridningskorridor.

Konsekvenser i relation till lagskydd

Artskyddsförordningen

Det behöver skrivas in i planhandlingarna att skyddsåtgärder måste genomföras för att planen ska bli tillåtlig. För att säkerställa att skyddsåtgärder genomförs behöver de skrivas in i juridiskt bindande avtal.

Fåglar och fladdermöss riskerar att påverkas på ett otillåtligt sätt utan skyddsåtgärder

Ekologigruppen bedömer att fåglar och fladdermöss riskerar att påverkas av planförslaget på ett sätt som gör att artskyddsförordningens förbud riskerar att utlösas om inte riktade skyddsåtgärder vidtas. Två artskyddsutredningar har tagits fram för dessa artgrupper där påverkan och skyddsåtgärder beskrivs utförligt (Ekologigruppen, 2023).

Utan skyddsåtgärder riskerar de lokala populationerna av tre rödlistade fågelarter påverkas på ett otillåtet sätt:

- björktrast (NT)
- grönfink (EN)
- svartvit flugsnappare (NT)

Utan skyddsåtgärder riskerar två fladdermusarters livsmiljöer påverkas på ett otillåtet sätt:

- nordfladdermus (NT)
- dvärgpipistrell

Eftersom åtgärder behöver vidtas för att inte riskera att förbud utlöses är de att betrakta som tvingande, det vill säga nödvändiga att genomföra för att planen ska vara laglig.

Faktaruta: artskyddsförordningen och fridlysning

Artskyddsförordningen är en svensk lagstiftning som införlivar EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektiv, den innebär bland annat fridlysning av ett antal djur- och växtarter. Olika arter har olika skydd beroende på vilken paragraf i artskyddsförordningen som reglerar dem. Det starkaste skyddet har de arter som omfattas av 4 a § enligt vilken både arten och dess livsmiljö är skyddad. Skyddet i 4 a § gäller bland annat fladdermöss och vissa groddjur.

Alla vilt förekommande fåglar är skyddade enligt artskyddsförordningen 4 §. Skyddet i 4 § punkt 4 innebär att en åtgärd är förbjuden om den påverkar möjligheten att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå eller återupprätta populationen till den nivån.

Kontinuerlig ekologisk funktion och skyddsåtgärder

Med ekologisk funktion menas de egenskaper som gör att ett område är betydelsefullt för en viss art för parning, födosökning, uppfödning och vila. Om en åtgärd kan förväntas påverka en fortplantnings- eller viloplatz negativt är det oftast möjligt att vidta skyddsåtgärder för att säkerställa att platsens kontinuerliga ekologiska funktion bibehålls.

Om platsen genom de förebyggande skyddsåtgärderna inte förlorar ekologisk funktionalitet innan, under eller efter en exploateringsåtgärd, och om området förblir minst lika stort och bibehåller samma kvalitet för den berörda arten, kan inte platsen anses ha drabbats av en försämrad funktion. En verksamhet kan då genomföras utan att artskyddsförordningens förbud i 4 § och 4 a § utlöses.

Skyddsåtgärder innebär bland annat att skapa och återställa livsmiljöer

Skyddsåtgärder innebär i detta fall att genom naturvårdsåtgärder som slyröjning och gallring skapa och restaurera livsmiljöer eller höja kvaliteten på befintliga livsmiljöer. Habitatförstärkande, kvalitetshöjande åtgärder behöver utföras för bibehållande av ekologisk kontinuitet (se faktaruta). Åtgärderna kräver därefter kontinuerlig löpande skötsel för att upprätthålla kvaliteten på genomförda skyddsåtgärder. Exempel på åtgärder är skötsel av naturmark och brynmiljöer samt uppsättande av fågel- och fladdermusholkar. Utöver detta måste tillkommande artificiell belysning anpassas men hänsyn till ljuskänsliga fladdermöss. Skyddsåtgärder måste genomföras innan anläggningsarbeten påbörjas och naturmiljöer tas i anspråk.

Se vidare i stycket ”Förslag till skyddsåtgärder för att hantera artskyddet” nedan.

Skyddade växter föranleder inga skyddsåtgärder

Förekomsten av fridlysta växter inom planområdet föranleder inte att några skyddsåtgärder behöver vidtas.

Särskilt skyddsvärda träd

Åtgärder som påverka särskilt skyddsvärda träd ska samrådas med länsstyrelsen. I ett planärende kan detta göras i plansamrådet.

Biotopskydd

För åtgärder som påverkar biotopskyddade områden krävs dispens från biotopskyddet. För att få dispens måste åtgärden vara av ett angeläget allmänt intresse.

Markavvattning och vattenverksamhet

Planens genomförande kan innebära markavvattning för vilket det krävs både tillstånd och dispens från markavvattningsförbudet som råder i södra Sverige. Åtgärder som påverkar våtmarkerna kan också innebära vattenverksamhet.

Förslag till skyddsåtgärder för att hantera artskyddet

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

De skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga att genomföra för skyddade fåglar och fladdermöss sammanfattas nedan och beskrivs närmare i separata artskyddsutredningar (Ekologigruppen, 2023). Skyddsåtgärder behöver kunna uppfattas som avtalade och beskrivna i planbeskrivning, exploateringsavtal eller på annat sätt, för att granskande myndigheter ska kunna bedöma att de avses genomföras som del av planen. Lämpligt är att föreslagna skyddsåtgärder stäms av med länsstyrelsen, antingen i ett 12:6-samråd eller i samband med att planens samrådsförfarande.

- Undvik störning genom anpassad byggtid. Genomför avverkning, röjning och markberedning utanför fåglars häckningssäsong, det vill säga undvik tiden 15 mars–15 augusti.
- Avverkning av träd som kan utgöra dagsvisten/viloplatser för fladdermöss undviks helt under perioden april till november för att minimera risk för oavsiktligt dödande av fladdermöss.
- Under byggskedet undviks etableringsområden, arbetsområden och tillfälliga uppställningsplatser inom delar som ska bevaras som naturmark. Den arbetsbelysning som behövs under byggskedet ska också vara avskärmad så att den inte lyser in i dessa naturområden och stör fladdermössen.
- Genomför habitatförstärkande åtgärder för ekologisk kontinuitet, i form av naturvårdsgallring och slyröjning i bevarad naturmark. Bevara och utveckla brynmiljöer med träd och buskar i olika skikt och artrika gräsmarker med rik förekomst av örter och småkryp, som tuvmyror, som kan utgöra födosöksmiljöer för björktrast och grönfink.
- En detaljerad åtgärdsplan för dessa habitatförstärkande engångsåtgärder tas lämpligen fram. Åtgärder ska vara genomförda och besiktade innan befintlig natur tas i anspråk, och därför är en tidsplan för genomförande viktig att ta fram och synkronisera med övrig planering.
- Spara hålträd, döda och döende träd i naturmark inom detaljplaneområdet i syfte att gynna hålhäckande fåglar som stare och svartvit flugsnappare.
- Ta fram en skötselplan för återkommande skötsel, som beskriver hur detaljplaneområdets naturområden och skyddsvärda träd ska bevaras, utvecklas och skötas över tid så att skyddsåtgärdernas kvalitet bibehålls och så att naturvärden och värden för fågel och fladdermöss ökar. Även delar av det som planläggs som park och som har värde för biologisk mångfald kan vara bra att inkludera.
- Sätt upp och underhåll fågelholkar för svartvit flugsnappare och stare.
- Sätt upp och underhåll holkar för fladdermöss.
- Lagg upp faunadepåer av nedtagna träd för att gynna insektslivet och därmed också födotillgången för fåglar och fladdermöss. Stammar och delar av skyddsvärda eller äldre träd som behöver tas ned bör sparas i närliggande naturmark eller parkmark. Trädstammar bör läggas ut i så stora stycken som möjligt för att efterlikna naturligt fallna träd. Placering bör göras så faunadepåerna inte riskerar välta.
- Anpassa tillkommande artificiell belysning för minskad påverkan på fladdermöss. Anpassning behövs av belysning som vetter mot naturmark eller parkmark med stor täthet av gamla träd där fladdermöss kan ha sina livsmiljöer. Anpassning bör ske både vid val av armatur och placering, typ av lampor, reglerad ljusstyrka och ev. vissa tidpunkter på sommarhalvårets nätter som belysningen hålls släckt eller på låg nivå. Ljusspridning uppåt och åt sidorna bör undvikas.

Förslag till övriga åtgärder för biologisk mångfald

Enligt miljöbalken 1 kap. 1 § miljöbalken ska lagen tillämpas så att värdefulla naturmiljöer skyddas och vårdas, samt att den biologiska mångfalden bevaras. Utöver det innebär artskyddsförordningen (2007:845) att anpassningar och skyddsåtgärder behöver vidtas för att inte riskera att komma i konflikt med artskyddet.

- För särskilt skyddsvärda träd (klass 1) som riskerar påverkas råder samrådspunkt med länsstyrelsen, så det bör tydligt framgå i planunderlag vilka särskilt skyddsvärda träd som påverkas. I vissa fall efterfrågas ett separat 12.6-samråd med beskrivning av vilka åtgärder som avses vidtas för att mildra och kompensera för borttagande av träd.
- Reglera skyddsvärda träd med marklovsplikt och N-märka träd i plan. För att kunna bevara sparade träd för framtiden bör värdefulla träd regleras med marklovsplikt i detaljplanen, förslagsvis alla skyddsvärda träd, samt övriga träd över 50 cm i diameter. Genom att reglera hantering av träd i detaljplanen kan trädens värde säkras för framtiden, och deras potential att utveckla högre naturvärden tas till vara. Marklovet kan också kombineras med ett krav om ersättning för eventuellt nertagna träd.
- Upprätta samarbete med arborist/trädexpert vad gäller skyddsåtgärder kring särskilt skyddsvärda och skyddsvärda träd i fortsatt arbete med höjdsättning i systemhandlingsskede och vidare till detaljprojektering, samt byggskede. Rotkarteringar kan behövas för att avgöra rötternas utbredning och hur de kan hanteras och skyddas. Stockholms stads växtbäddshandbok utgör ett viktigt underlag.
- Tillverka och sätt upp mulmholkar av de skyddsvärda träd som behöver tas ned. En mulmholk är en slags stor "fågelholk" som utformas på ett specifikt sätt och fylls med sågspån av lövträ, med målet att efterlikna ett ihåligt träd. Holkarna bör innehålla minst 100 liter sågspån, helst från ek, och kan placeras fäst mot ett träd, på marken i ett skogsbryn eller inne bland glest stående ekar och andra lövträd.
- Alléträd bör i möjligaste mån sparas vid exploatering och om de avverkas ersättas, antingen med motsvarande art eller annat inhemskt träd som kan gynna platsens ekologi. I de fall där alléer med biotopskydd planeras att avverkas krävs ansökan om dispens från länsstyrelsen.
- Undersök möjligheten att flytta vissa träd och återanvända dessa inom planområdet eller i närliggande park-eller naturmark.
- Visa hänsyn i områden med rödlistade arter och naturvårdsarter med mycket högt indikatorvärde. Förekomster av rödlistade arter och arter med högsta indikatorvärde bör i möjligaste mån skyddas från exploatering och hänsyn bör tas till förekomsterna vid skötsel av området (läs vidare om detta i Ekologirutredningen (Ekologigruppen, 2023)).
- Undersök möjligheten att skapa biotoptak där växtarter från ängsmark som tas i anspråk kan etableras och växa. Det bedöms dock vara svårt att befintliga växter till biotoptaken. Andra möjligheter med grönytefaktor (GYF) och gröna väggar bör också undersökas vad gäller möjligheter att stötta områdes biologiska mångfald, tex vad gäller växtval.
- Befintliga våtmarker och tillkommande öppna dagvattenlösningar bör gestaltas för att stötta och utveckla biologisk mångfald, genom utformning med solbelysta grundområden, flacka slänter och anpassat växtval.
- Undersök möjligheten att hävda och utveckla gräsmarker i planlagd park i norra delen av planområdet.
- Gestalta och anpassa stigar och gångvägar genom natur och parkmark så att befintlig växtlighet kan bevaras.

Det alternativa förslaget konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

Konsekvenser för värdefulla naturområden

- 3/- 4 Stora till mycket stora negativa konsekvenser eftersom en stor andel av de höga naturvärdena tas i anspråk.

Även det alternativa förslaget, program för Bagarmossen och Skarpnäck, innebär omfattande påverkan på naturvärdena i Skärgårdsskogen eftersom en stor yta och andel av marken med höga och påtagliga naturvärden bebyggs. Av den mark som har höga naturvärden (6 hektar) tas 2,6 hektar i anspråk av bebyggelse, vägar eller kvartersmark, medan motsvarande för påtagliga och vissa naturvärden är 1,2 hektar av klass 3 och 0,7 hektar av klass 4. Totalt tas cirka 4,5 hektar naturmark i anspråk. Eftersom en ännu större andel av de höga naturvärdena påverkas bedöms alternativet medföra stora till mycket stora negativa konsekvenser för naturvärden, se Figur 19.

Konsekvenser för naturvårdsarter

- 2/- 3 Märkbare till stora negativa konsekvenser för naturvårdsarter eftersom värdefulla livsmiljöer minskar eller försvinner för en lång rad arter och flera arter.

Ekologigruppen bedömer att det alternativa förslaget medför stora negativa konsekvenser för naturvårdsarter eftersom värdefulla livsmiljöer inklusive många särskilt skyddsvärda träd påverkas.

Konsekvenser för ekologiska samband

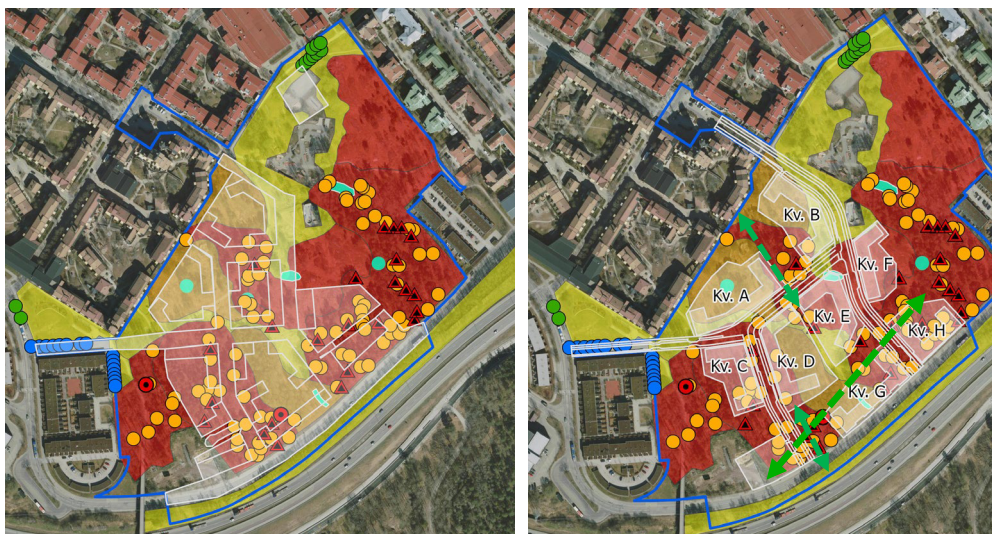
- 2 Märkbare negativa konsekvenser eftersom ett sekundärt spridningssamband för eklevande arter smalnar av och påverkas av barriärer.

Ekologigruppen bedömer att det alternativa förslaget kan medföra märkbare negativa konsekvenser eftersom ett sekundärt ekologiskt spridningssamband för ädellövskog påverkas. Till skillnad från planförslaget påverkar det alternativa förslaget ekmiljöerna i planområdet i högre utsträckning.

Konsekvenser för skyddsvärda träd

- 3 Stora negativa konsekvenser eftersom ett stort antal särskilt skyddsvärda träd avverkas.

Det alternativa förslaget skulle innebära stora negativa konsekvenser för skyddsvärda träd eftersom ett stort antal värdefulla träd skulle påverkas. Fler särskilt skyddsvärda träd skulle behöva avverkas än i planförslaget.

Figur 19. Till vänster det alternativa förslaget och till höger planförslaget där gröna pilar översiktligt visar de stråk av naturmark som sparats för biologisk mångfald. I det vänstra, alternativa förslaget är det större andel mark med höga naturvärden och flera särskilt skyddsvärda träd som påverkas negativt, och det saknas i stort bevarad naturmark mellan kvarteren som binder samman naturmiljöerna med varandra.

Nollalternativets konsekvenser för naturmiljö och biologisk mångfald

- 1 Risk för små negativa konsekvenser eftersom värdefulla naturområden riskerar att växa igen vilket påverkar naturvärdena negativt.

Nollalternativet innebär ett fortsatt nuläge, där pågående markanvändning fortsätter och befintlig naturmiljö kvarstår och kan nyttjas för närrekreation med skateboardbana och spontana vandringsleder. Området bibehåller därmed till en början de värden för naturmiljö och rekreation som idag finns. Den igenväxning av området som redan inletts i vissa delar av Skärgårdsskogen riskerar att innebära att områdets värde för naturmiljö och biologisk mångfald med tiden minskar.

Nollalternativet bedöms medföra små negativa konsekvenser kopplat till naturvärden och biologisk mångfald eftersom de öppna betespåverkade miljöerna riskerar att växa igen med tiden.

Nationella miljömål & Agenda 2030

FN:s generalförsamling antog i september 2015 en femtonårig agenda för långsiktigt hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling, den så kallade Agenda 2030.

Agenda 2030 för hållbar utveckling består av 17 globala mål för människors och planetens välbefinnande, se Figur 20.

Sveriges miljömål är beslutade av riksdagen och är de nationella mål som bidrar till att vi uppnår den ekologiska dimensionen av de globala målen för hållbar utveckling som ingår i Agenda 2030. De 16 miljökvalitetsmålen är mer preciserade när det gäller vilken miljökvalitet som krävs för en god miljö i jämförelse med målen i Agenda 2030. Sveriges miljömål gäller dock den svenska miljöns kvalitet, även om miljöproblem i Sverige beror på negativ miljöpåverkan både inom och utanför landets gränser (Naturvårdsverket, 2018).

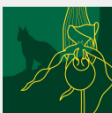

Detta kapitel rymmer en sammanfattande översikt över planens konsekvenser i relation till relevanta nationella och globala hållbarhetsmål. För dig som vill läsa mer om de nationella miljömålen respektive de globala hållbarhetsmålen, se www.miljomal.se samt www.globalgoals.org.

THE GLOBAL GOALS For Sustainable Development

Figur 20. Illustration FN:s globala mål (United Nations Development Programme (UNDP), 2023).

Tabell 3. Sammanfattande tabell över planens relation till de miljömål som berörs av planen.

	I miljömålets riktning	Motverkar miljömålet	Agenda 2030
 <p>Begränsad klimatpåverkan</p>	Förtätningen sker i tämligen kollektivtrafiknära område, med 3–500 meter till tunnelbanestation och 20–300 meter till busshållplats	<p>Detaljplanen medför ett tillskott om ca 350 parkeringsplatser för bil och i nuläget har inga mobilitetsåtgärder kopplats till planområdet i syfte att stimulera användandet av kollektiva färdmedel.</p> <p>Naturmark och våtmarker som är lokala naturliga kolsänkor exploateras.</p>	
 <p>Frisk luft</p>	Detaljplanen bedöms inte medföra att MKN luft överskrids.	<p>Det ökade antalet boende i området innebär en lokal ökning av trafiken och att behovet av transporter till och från området ökar.</p>	
 <p>Ingen övergödning</p> <p>Levande sjöar och vattendrag</p>	Anläggande av fördröjningsdammar och dagvattendammar kan bidra till att närsalter binds upp och till rening av dagvatten.	lanspråktagande och ökad hårdgöring av ett befintligt naturområde medför ökad avrinning och risk för förorening av dagvatten.	
 <p>Grundvatten av god kvalitet</p>	-	lanspråktagande och ökad hårdgöring av ett befintligt naturområde medför minskad infiltration till grundvattnet.	
 <p>Myllrande våtmarker</p>	Anläggande av fördröjningsdammar och dagvattendammar kan om dessa anläggs med fokus på naturlika inslag medföra att de får funktionen av våtmarker.	Områdets befintliga våtmarker påverkas negativt av exploateringen, vissa försvinner helt.	
 <p>God bebyggd miljö</p>	Detaljplanen medför ett tillskott av bostäder och syftar till att området utvecklas med hög arkitektonisk kvalitet, attraktiva offentliga rum och goda boendekvaliteter.	Exploatering och ianspråktagande av det befintliga naturområde medför att möjligheten till närrecreation för befintliga boende i området minskar.	
 <p>Giftfri miljö</p>	Stockholms stads hållbarhetskrav vid byggande innehåller krav på miljöbedömning av material samt kemikaliekrav.	Exploatering och ianspråktagande av ett befintligt naturområde ökar risken för att ämnen från byggmaterial, gatubeläggning, trafik och liknande sprids via dagvatten och vidare.	
 <p>Säker strålmiljö</p>	Detaljplanen tillåter inga bostäder inom rekommenderat avstånd (35 m) från befintlig högspänningsledning.	Detaljplanen möjliggör ett ökat antal boende i anslutning till en befintlig högspänningsledning.	
 <p>Ett rikt växt- och djurliv</p>	-	lanspråktagande och ökad hårdgöring av ett befintligt naturområde medför minskad biologisk mångfald och möjlighet för djur- och växter att finnas kvar i området.	

Kommunala miljömål

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

Stockholms stads miljöprogram 2020–2023 syftar till att lägga grunden för stadens miljö- och klimatarbete. Det är ett stadsövergripande styrdokumentet med handlingsplaner och riktlinjer för hur miljömålen ska kunna uppnås. I programmet finns sju prioriterade mål och 16 etappmål (Stockholm stad, 2020).

För att nå etappmålet ”minskade växthusgasutsläpp – högst 1,5 ton CO₂e/invånare” och bidra till målet om begränsad klimatpåverkan, ska staden bland annat genom stadsplanering bidra till transporteffektivitet, ett ökat kollektivt resande och ökad andel resor med cykel. Detaljplanen medför fler bostäder i kollektivtrafikhöga läge men i planbeskrivningen saknas beskrivning av tydliga åtgärder kopplade till projektet som syftar att minska behovet av fossildrivna transporter till och från området.

Ett annat av etappmålen inom begränsad klimatpåverkan syftar till att klimatanpassa Stockholm och stärka förmågan att hantera effekter av skyfall. I detaljplanen har avsatts en yta för dagvatten- och skyfallshantering. Samtidigt medför planen att en del av områdets befintliga utjämningsförmåga byggs bort när grönområden exploateras.

Stockholms stad har även mål kopplade till biologisk mångfald med etappmål som syftar till att upprätthålla funktioner och samband för en biologisk mångfald inom stadens blå och gröna strukturer. Trots att smala gröna stråk bevaras inom planområdet bedöms detaljplanen medföra negativ påverkan på berörda spridningssamband.

Uppföljning

Här ges förslag till hur planens påverkan och konsekvenser ska följas upp, d.v.s. vilka metoder som ska användas för uppföljning och vilka åtgärder som kan vidtas för att dessa skador inte ska uppstå.

Fortsatt planering och bygglov

Detaljplanens påverkan på natur- och kulturvärden bör följas upp och möjligheten att ytterligare anpassa planförslaget efter förslag på åtgärder som framkommer i denna MKB bör följas upp och i möjligaste mån tillämpas.

För att förstärka de naturvärden som bevaras i området bör en skötselplan med fokus på biologisk mångfald tas fram där tydliga ansvar för genomförande och uppföljning finns angivet.

Uppföljning av skyddsåtgärder för skyddade arter och övriga åtgärder för biologisk mångfald behöver göras kontinuerligt i de olika planeringsskedena så att kunskapen om vilken hänsyn som måste tas förmedlas till projektörer och entreprenörer.

Byggskede

Ett kontrollprogram för anläggningsarbeten bör tas fram för att säkerställa att påverkan på naturvärden i byggskedet minimeras.

Driftfas

Skötselplan för att bibehålla och stärka områdets kvarvarande naturmiljöer ska tillämpas i driftskedet.

Referenser

MKB Skärgårdsskogen
Samrådsskede
2023-03-24

- Andersson, K. (2014:12). *Skarpa by - Arkeologisk utredning för del av fastigheten Skarpnäcks gård 1:1, Brännkyrka socken, Stockholms stad, Södermanland*. Arkeologistik AB.
- Ekologigruppen. (2017). *Regional grön infrastruktur i Stockholm län. Bakgrund för analyser av värdekärnor och spridningszoner*. Länsstyrelsens i Stockholms län.
- Ekologigruppen. (2021). *PM bedömning av konsekvenser för ekologiska värden på alternativt planförslag, Skärgårdsskogen*.
- Ekologigruppen. (2023). *Artskyddsutredning för fågel detaljplaneområde Skärgårdsskogen*.
- Ekologigruppen. (2023). *Artskyddsutredning fladdermöss Skärgårdsskogen*.
- Ekologigruppen. (2023). *Ekologiutredning Skärgårdsskogen, Omfattande naturvärdesinventering, fördjupade artinventeringar m fl tillägg*. Stockholm stad.
- Ekologigruppen AB. (2021). *Skärgårdsskogen i Skarpnäck. Underlag för avgränsningssamråd*.
- Institutet för språk och folkminnen. (u.d.). *Ortnamnsregistret*. Hämtat från <https://ortnamnsregistret.iso.se>
- Janzon, K., & Rahmqvist, S. (2002). *Det medeltida Sverige. 2:1 Södermanland, Törens Sotholms och Svartlösa härader*, Riksantikvarieämbetet, Stockholm. Hämtat från http://jordebok.ra.se/dms/dms_2_1.pdf
- Kommunfullmäktige i Stockholms stad. (2020). *Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm*.
- Länsstyrelsen Stockholm. (u.d.). 2000-01-18. Samrådsyttrande Dnr: 2020:05812. *Avgränsning av miljökonsekvensbeskrivning gällande detaljplan för Skärgårdsskogen i Stockholms kommun*.
- Lantmäteriet. (u.d.). *Historiska ortofoton från ca 1960 respektive ca 1975*. Hämtat från <https://minkarta.lantmateriet.se/>
- Lantmäteriet. (u.d.). Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA), Akt A12-18:1 Stockholms län, Brännkyrka socken, Skarpnäck nr 1, Jordutbrytning 1756.
- Lantmäteriet. (u.d.). Rikets allmänna kartverk, Ekonomen 1965, Södertörns villastad J133-10I4g65.
- Lantmäteriet. (u.d.). Rikets allmänna kartverk, Ekonomen 1982, Södertörns villastad J133-10I4g82.
- Lantmäteriet. (u.d.). Rikets allmänna kartverk, Generalstaben 1919, J243-75-1.
- Lantmäteriet. (u.d.). *Rikets allmänna kartverk, Häradsökonomiska kartan 1901–1906, Nacka J 112-75-20*.
- M 10680-15, M 10680-15 (Mark- och miljööverdomstolen).
- Mörtberg, U. Z. (2007). *Landskapsekologisk analys i Stockholms stad: Habitatnätverk för eklevande arter och barrskogsarter*. Stockholm: Miljöförvaltningen, Stockholms stad.
- MÖD 2005:49, MÖD 2005:49 (Mark- och miljööverdomstolen).
- Nätverket Skarpnäcks Hembyggd. (u.d.). *Skarpa by*. Hämtat från <http://skarpnackhembygd.se/skpnck/Skarpaby.htm>
- Naturvårdsverket. (2018). *De svenska miljömålen - en introduktion*.
- Riksantikvarieämbetet. (u.d.). *Bebyggelseregistret (BBR)*. Hämtat från <https://bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/sok/search.raa>
- Riksantikvarieämbetet. (2023). Hämtat från Kulturmiljöregistret: <https://www.raa.se/tag/kulturmiljoregistret/>

- Riksantikvarieämbetet. (u.d.). *Bebyggelseregistret (BBR)*. Hämtat från <https://bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/sok/search.raa>
- Riksantikvarieämbetet. (u.d.). *Kulturmiljöregistret (KMR)*. Hämtat från <https://app.raa.se/open/fornsok>
- Schönning, K. (1996). *Skarpnäcke*. Stockholm: AB Stockholms hem.
- Stadsbyggnadskontoret. (2016). *Program för Bagarmossen och Skarpnäcke 2016-09-26. Dnr 2014-12380*. Stockholms stad.
- Stadsbyggnadskontoret. (2018). *Översiktsplan för Stockholms stad*. Stockholms stad.
- Stockholm stad. (2020). *Miljöprogram 2020-2023*. Stockholm: Stadsledningskontoret.
- Stockholms läns landsting. (2018). *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen. RUFSS 2050. Rapport 2018:10*.
- Stockholms stad. (2020 b). *Riktlinjer för bostadsförsörjning 2021–2024*.
- Stockholms stad. (2017). *Grönare Stockholm. Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden*. Stadsledningskontoret.
- Stockholms stad. (2021). *Handlingsplan för biologisk mångfald*.
- Stockholms stad. (2022). *Stadsmuseets kulturbistoriska klassificering*. Hämtat från <https://stadsmuseet.stockholm.se/om-hus2/klassificering-och-k-markning/stadsmuseets-kulturbistoriska-klassificering/>
- Stockholms stad. (2023). *Bygg- och plantjänsten*. Hämtat från <https://etjanst.stockholm.se/byggochplantjansten/pagaende-planarbete/sok-via-karta>
- Stockholms stad. (2023). *Miljödataportalen Stockholm*. Hämtat från <https://miljodataportalen.stockholm.se/>
- Stockholms stad. (2023). *Stockholm växer*. Hämtat från <https://vaxer.stockholm/projekt/800-bostader-i-skargardsskogen/>
- Stockholms stadsbyggnadskontor. (1979). *Generalplan för Skarpnäcksfältet inom stadsdelarna Bagarmossen, Skarpnäcksgård och Sköndal i Stockholm*.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2023). *Globala målen*. Hämtat från <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>